

DE MILITAIRE SPECTATOR

Maandblad voor Krijgswetenschap

111^e Jaargang No. 1 Januari 1942

In dit nummer:

EERE-GALERIJ

Het stuk 8 staal bij St. Agatha

*

DE VOORGESCHIEDENIS VAN DEN OORLOG IN OOST-AZIË

(met een losse kaart)

*

HET GEBIED OM LENINGRAD

*

DE BEZETTING VAN DENEMARKEN

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V., DEN HAAG

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

N.V. Houthandel v/h Ant. v. Dam

BUNNIK TELEFOON 241

Speciaal ingericht voor Defensie-benodigdheden

N.V. Lincofa Confectiefabriek

Levering aan defensie

HEERENGRACHT 158. TEL. 46038
AMSTERDAM

LEDERWARENFABRIEK

Fa. J. de VALK Jr.

AMSTERDAM TEL. 86302-85404

Uitsluitend

Militair

Ledergoed

VOOR FIJN UNIFORM MAATWERK.

E. J. F. Uijen

Uniformkleermaker

Daalscheweg 229

telefoon 21400

NIJMEGEN

Kandijfabriek GEBR. VAN GILSE N.V.

TELEFOON 18

ROSENDAAL

KANDIJ - SUIKER - BASTERD - STROOP

N.V. AANNEMERSBEDRIJF v/h VAN DONGEN & VAN HOVEN
DORDRECHT — TELEFOON 3461 — WIJNSTRAAT 58

Ontwerpen en uitvoeren van Gewapend Beton-, Bouw- en Waterwerken Hei-, Bagger-,
Grond- en Fundeeringwerken. — Verhuur van Aannemersmateriaal

N.V. P. BERGSTEIN, HANDELMIJ, KERKRADE

Vertegenwoordiger van

DYNAMIT ACTIEN GESELLSCHAFT
VORMALS ALFRED NOBEL & CO.

Levert

Alle gewenschte springstoffen en ontstekingsmiddelen

DE MILITAIRE SPECTATOR

MAANDBLAD VOOR KRIJGSWETENSCHAP

Directeur J. MOORMAN Hoofdredac. D. A. VAN HILTEN, DEN HAAG
Res. Luitenant-Kolonel der Infanterie. Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf.

Redacteuren:

J. J. C. P. WILSON, Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf.
M. R. H. CALMEIJER, Kapitein van den Generalen Staf.
A. ETERMAN, Kapitein der artillerie.

Redactie en Administratie: Zwarteweg 1, Den Haag — Tel. 117783 en 117784
Abonnement f 2.65 per kwartaal. Indië en Buitenland f 12.50 per jaar. Losse Nummers f 1.05
Postrekening 44715 ten name van Moorman's Periodieke Pers N.V.

111e JAAR No. 1 NADRUK VERBODEN JANUARI 1942
MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V. - 's-GRAVENHAGE - 1942

EERE-GALERIJ

HELDENMOED VAN NEDERLANDERS IN DEN OORLOG

10-14 MEI 1940

HET STUK 8 STAAL BIJ St. AGATHA

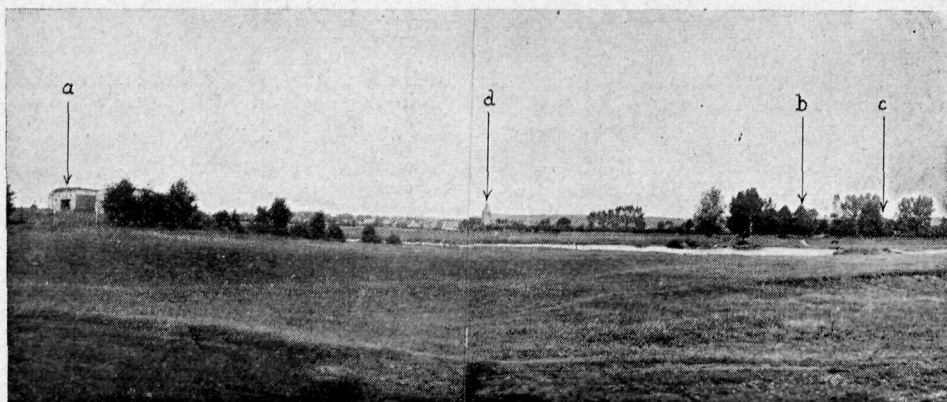
INLEIDING.

In den vroegen morgen van 10 Mei 1940 viel de spoorbrug over de Maas tusschen Gennepe en Oeffelt bij verrassing onvernield in Duitse handen. Vrijwel tegelijkertijd zette een Duitse divisie den aanval in tegen Katwijk-aan-de-Maas, gelegen tegenover Mook. Een detachement van deze divisie viel bij het gehucht St. Agatha aan, dat op den Westelijken Maasoever is gelegen tusschen Cuyk en Oeffelt en wel op ongeveer $\frac{1}{4}$ km afstand van de bovengenoemde spoorbrug.

Het Maasvak bij St. Agatha werd verdedigd door 1-II-26 R.I. versterkt met 3 zware mitrailleurs en 1 stuk 8 staal, welk laatste stuk was opgesteld bij het voetveer tusschen St. Agatha en Middelaar.

Gedurende het gevecht traden Duitse patrouilles, die over de Maasbrug bij Oeffelt waren gekomen in den rug van onze troepen op. Zij wisten enkele groepen verrassend in den rug aan te vallen en krijgsgevangen te maken. Voorts werd het compagniesvak en in het bijzonder het gedeelte bij en Noord van het voetveer zwaar onder vuur genomen door Duitse artillerie, die was opgesteld in den tuin van en op de heuvels bij het hotel „de Plasmolen” en door pag. geschut, dat op den Oostelijken rivieroever tot zeer korte afstanden naderde.

Een gedeelte van de bediening van het stuk 8 staal heeft zich gedurende het gevecht zóó manmoedig gedragen, dat vermelding van hun gedrag in onze eeregalerij op haar plaats is. Aangeteekend zij, dat het stuk in open opstelling achter een aarden borstwering stond, waarin een tweetal lignissen waren uitgespaard. Het kanon dateert van 1880 en heeft nog geen terugloopinrichting, zoodat de vuurmond na elk schot weer in stelling moet worden gebracht. De bediening bestond geheel uit jonge mannen van de lichte 1939, die pas eind April 1940 uit de depôts naar de Maas waren gezonden.

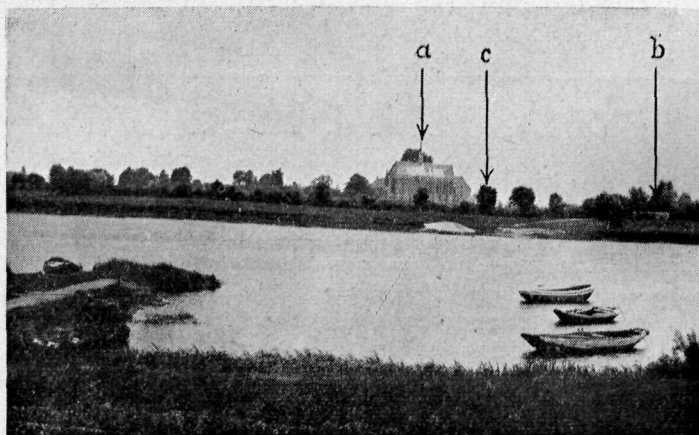
Afb. 1. Panorama van den Oostelijken Maasoever, opgenomen van de opstellingsplaats van het stuk 8 staal bij het voetveer van St. Agatha.

a = kazemat 90 B.

b = half verharde weg naar het voetveer (plaats waar afb. 2 is genomen).

c = schuur bij het veerhuis.

d = kerk van Middelaar.

Afb. 2. Panorama van den Westelijken Maasoever, opgenomen bij b op afb. 1.

a = klooster van St. Agatha.

b = kazemat 91 S.

c = plaats, waar het stuk 8 staal stond (plaats waar afb. 1 is genomen).

(Foto's Hoofdregelingsbureau)

C. van het stuk was de dienstplichtige wachtmeester A. M. Schouten. Wij laten hem nu aan het woord.

Het verslag van dpl. wachtmeester SCHOUTEN.

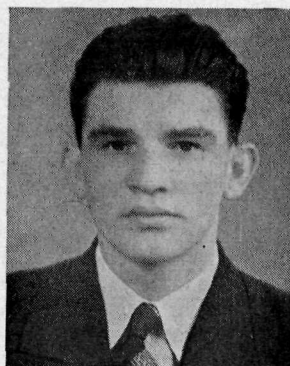
Bij aankomst in de stelling, het was toen omstreeks 3.00 uur, heb ik onmiddellijk alle voorbereidingen laten treffen voor het werkdadige vuren. Nadat omstreeks 4.00 uur verschillende honderdtallen Duitse vliegtuigen waren overgevlogen, werden we tegen

(foto Schouten)

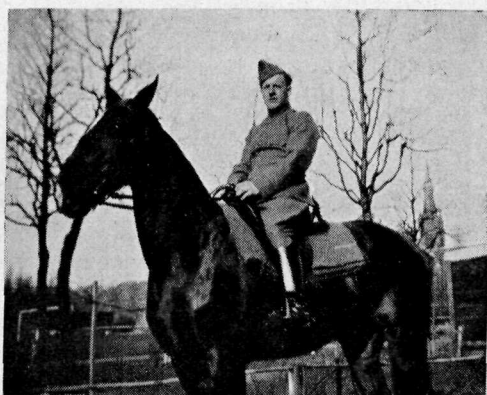
A. M. SCHOUTEN.

(foto J. de Jongh)

ADR. V. GILS

(foto Braspenning)

A. BRASPENNING

(foto v. d. Kleijn)

A. V. D. KLEIJN

5.00 uur onder vuur genomen door eenige Duitsche mitrailleurs, die waren opgesteld in de schuur van het veerhuis aan de overzijde van de Maas.

De opdracht van het stuk was om te vuren op pantser- en vechtwagens. Ik begreep echter, dat thans in de eerste plaats tegen genoemde mitrailleurs moest worden opgetreden en nam hiervoor de vereischte maatregelen. Aangezien het stuk, met het oog op het nachtelijk vuur, zoodanig was opgesteld, dat het — na het afgeven van een schot — uit zichzelf tusschen 2 grenenhouten ribben in stelling terug liep, moesten wij — alvorens vuur op het doel te kunnen geven — de grenen ribben met kapmesses weghakken. Dit geschiedde door Braspenning en v. d. Kleijn, terwijl van Gils mij hielp om den staart van den vuurmond zoodanig om te wringen, dat deze in de richting van het doel kwam. Dit alles gebeurde onder een voortdurende hagel van kogels;¹⁾ de andere soldaten waren niet in staat om te helpen, daar zij volkomen uit hun evenwicht waren.

Na ongeveer een kwartier stond de vuurmond gericht, waren de projectielen voorzien van een slagkwijpje²⁾ en ging het eerste schot er uit. Het was een plus, het tweede een min.

¹⁾ De afstand schuur—vuurmond bedraagt 225 meter.

²⁾ De vuurmond van 8 staal vuurde n.l. tegen gepantserde doelen zonder slagkwijpje in de projectielen.

De kogelregen, die om onze ooren vloog, maakte, dat het vrij lang duurde, voor we een schot konden lossen. Het richten, wat ik persoonlijk deed, was haast onbegonnen werk, aangezien ik mij daartoe liggende op de bedding uitstreckte en mijn bovenlijf vervolgens langzaam over den staart van den vuurmond naar boven bewoog, tot mijn oog bij de richtmiddelen was gekomen.

Het derde schot was een voltreffer in het midden van de onderzijde van de schuur. Schuur en mitrailleuropstelling waren vrijwel verdwenen. Uit die richting hebben we dan ook geen vuur meer gekregen.

Wel ontvingen wij van grooten afstand artillerievuur, vermoedelijk van 10,5 cm en van den overkant van de Maas vuur van pag. Dit pag. kanon lag buiten mijn schootsveld en stond West van het veerhuis, juist achter de kazematten 90 B, 91 S en 92 B.¹⁾ Wij echter kregen om de 2 à 3 minuten een voltreffer te incasseeren. Wat later werden wij plotseling in den rug beschoten.²⁾ Dit vuren heeft maar kort geduurd; ik was n.l. in de veronderstelling, dat het Hollandsche soldaten waren, die voor het klooster St. Agatha in onze richting stonden te vuren. Ik werd duivels kwaad, dat ze me nu nog in den rug beschoten ook, waarom ik ondanks den hagel van kogels op mijn stelling sprong en met een paar krachttermen den menschen deed begrijpen, dat zij niet moesten vuren. De afstand van mijn stelling naar het klooster is ongeveer 300 meter, het was nog vroeg en mogelijk hebben zenuwen ook nog parten gespeeld, maar hoe het zij, het vuren hield op. Vermoedelijk hebben de Duitschers gedacht, dat onze stelling reeds door Duitschers bezet was.

Daar wij aan ons geschut practisch niets meer hadden, bestreden wij de aanvalstroepen aan de overzijde van de rivier met onze karabijnen.

Later verplaatste de aanval zich meer naar links. De kazematten 90 B, 91 S en 92 B werden hevig onder vuur genomen en beantwoordden dit vuur op dezelfde wijze. Blijkbaar probeerden de Duitschers om meer stroomafwaarts over de rivier te komen.

Wij kregen gedurende dien tijd een moorddadig vuur op onze stelling. De dienstplichtige *Adriaanse* werd door een granaatscherf in den arm getroffen, zelf kreeg ik een mitrailleurkogel in den rechter arm, die in de schouderholte bleef zitten. Ik was rechts volkomen verlamd. Nadat van *Gils* mij had verbonden, plaatsten wij ons weer achter den vuurmond, doch even later werd van *Gils* door twee granaatscherven in den rug getroffen en na eenige oogenblikken *Braspenning* in de zijde, den rug en den linkerarm.

Het vuur was zoo hevig, dat ik de gewonden niet kon laten vervoeren; ik heb hen in de lignis doen leggen.

Soldaat *van Kleijn*, die actief was, werd tweemaal in den arm en aan het hoofd gewond. Ik liet hem ook in de lignis leggen. Even later kreeg ik 2 vleeschwonden in den linkerarm en een scherf in het rechterbeen.

Plotseling maakte een projectiel een aanslag op een knotwilg³⁾, waaronder ons kanon stond en sloeg daarna in, terwijl ik in gebukte houding stond. Mijn veldjas werd op den rug geschroeid en mijn rechter schouder brak. Hetzelfde projectiel scheurde een stuk van de jute camouflage af, dat op onze geopende buskruitton terecht kwam; ik had gelukkig nog de tegenwoordigheid van geest om deze brandende lappen weg te rukken en in de stelling te slingeren, waardoor wel een deel van onze uitrustingsstukken verbrandde, maar hetgeen een ramp voorkwam.

¹⁾ Dit klopt, het pag. geschut stond bij Middelaarshuis, dat van den vuurmond af moeilijk te zien is.

²⁾ Zooals later bleek, is dit een Deutsche afdeeling geweest, die over de spoorbrug bij Gennep was gekomen en die van Oeffelt naar St. Agatha was opgerukt.

³⁾ Dit was in den zomer 1940 nog duidelijk te zien.

Op dat tijdstip bood een korporaal der infanterie, die onder een hagelbui van kogels naar ons stuk was gekropen, aan om mij naar de eerste hulppost te brengen. Ik wilde mijn mannen niet verlaten en bleef dus. Het spijt mij, dat ik den naam van dezen korporaal niet weet; hij was niet alleen een flink soldaat, doch vooral een goed kameraad. ¹⁾ Waarschijnlijk ben ik daarna door uitputting bewusteloos geworden.

Toen ik weer bijkwam, omstreeks half twee, waren alle soldaten uit de stelling vertrokken op een enkele man na, die wezenloos in een nis zat. Ik commandeerde hem, dat hij hulp moest gaan halen, daar we anders zouden dood bloeden. Hij was echter zoo doodsbenauwd om onder het vuren door uit de stelling te komen, dat ik het maar beter vond het zelf te probeeren. Ik ben toen omstreeks 14.00 uit mijn stelling gegaan en heb, liggende op mijn rug, door telkens den hak van mijn laars in den grond te trappen en mij zoo voort te schuiven, den afstand van de stelling naar het klooster St. Agatha in een klein uur afgelegd. Daar werd ik zeer liefderijk opgenomen door de Kruisheeren. Deze hebben op mijn verzoek dpl. *B r a s p e n n i n g* in het klooster gebracht; de andere gewonden zijn mede door hun bemiddeling naar Oeffelt gebracht.

NAWOORD:

Den belangstellenden lezer zij medegedeeld, dat de vier hoofdpersonen van dit verhaal er allen het leven hebben afgebracht, zij het dat twee van hen nog steeds onder geneeskundige behandeling zijn. Moge een algeheel herstel ook hun deel zijn.

¹⁾ Een ingesteld onderzoek heeft aangetoond, dat de bedoelde korporaal is geweest de dpl. korp. *W. A. van Rossum*, commandant van de in de schuttersputten opgestelde manschappen van de groep, waarvan de zware mitrailleur in kazemat 90 B was opgesteld.

ADVIEZEN EN INLICHTINGEN

De Afzonderlijke Staf

Eén onzer lezers heeft ons gevraagd waartoe de z.g. Afzonderlijke Staf, die deel uitmaakte van het Stafkwartier der Lichte Divisie, diende.

Wij maken van deze gelegenheid gebruik om er op te wijzen, dat de redactie zich gaarne beschikbaar stelt voor het beantwoorden van vragen op militair gebied, zoover de buitengewone omstandigheden dit mogelijk zullen doen zijn.

Een groote eenheid van lichte troepen (eertijds cavalerie en rijdende artillerie, thans wielrijders, motorrijders, pantserwagens of snelle vechtwagens en motorartillerie) treedt in vele gevallen niet als één geheel, in handen van den commandant, op, doch wordt verdeeld in z.g. *gevechtsgroepen*. Dit was te meer te voorzien voor onze Lichte Divisie omdat wij slechts één dergelijke eenheid bezaten en het zeer denkbaar was, dat behoefte zou bestaan aan twee lichte eenheden, bijv. in Brabant en in Gelderland.

Gedurende een gedeelte van de mobilisatie is de Lichte Divisie (waarvan de cavalerie toen nog deel uitmaakte) inderdaad gesplitst geweest in twee deelen. Het gros bevond zich in Noord-Brabant, een gedetacheerde gevechtsgroep stond onder het z.g. *Cavalerie Commando* (het commando over de 2 regimenten huzaren) op de Veluwe. Ook tijdens den oorlog trad de Lichte divisie in twee gevechtsgroepen op, nl. één aan de Noord en één op het Eiland van Dordrecht.

De z.g. *Afzonderlijke Staf* (gevormd uit het vroegere Cavalerie Commando) diende nu om het commando te voeren over een gevechtsgroep, die de Commandant der Lichte divisie niet rechtstreeks wenschte aan te voeren. Dit heeft zich tijdens den oorlog voorgedaan t.a.v. de gevechtsgroep, die op het Eiland van Dordrecht is ingezet.

DE VOORGESCHIEDENIS VAN DEN OORLOG IN OOST-AZIË¹⁾

I. DE OPMARSCH VAN DE GROOTE MOGENDHEDEN IN HET VERRE OOSTEN.

A. De expansie van de Westersche mogendheden in het Zuidelijk deel van den Stillen Oceaan tot ± 1890.

- 1511 *Portugeesche vestigingen* in den Indischen archipel.
1521—1606 De *Spaansche koloniale expansie* vormt een eilandenbrug van Zuid-Amerika (Chili) naar Azië (Philippijnen).
1602 *Nederl. Oost-Ind. Comp.* gesticht.
1602—1661 *Nederl. koloniale expansie* in Ind. archipel en in Voor- en Achter-Indië (factorijen). Noordelijkste uitloopers Formosa (1662 verlaten) en Decima (tot 1856). Verdringing der Portugeezen.
1640 Begin der *Britsche koloniale expansie* in Voor-Indië.
1740 *Frankrijk* verkrijgt Tourane op kust van Annam.
1788—1851 *Australië* komt onder Britsche vlag.
1824 Verdrag tusschen Nederland en Engeland over verdeeling der invloedssferen. Schiereiland *Malakka* (met *Singapore*) aan Engeland. Nederland beperkt zich verder tot consolidatie van het gezag in den archipel.
1842 Vrede van Nanking. Einde Opiumoorlog. *Hongkong* Britsch.
1853 *Neder-Birma* met *Rangoon* Britsch.
1854 Na een Amerikaansche vlootdemonstratie sluit *Japan* een handelsverdrag met de Vereenigde Staten en geeft daarbij de *politiek van afzondering prijs*. Hierop volgen dergelijke verdragen met Engeland, Rusland en Nederland.
1858—1887 Frankrijk verkrijgt *Indo-China*.
1874—1884 *Afgrendeling van Australië naar het Noorden* door onder Britsche vlag brengen van Noord-Borneo, Noordel. helft Oost-Nieuw-Guinea, Fidzji eil.
1886 Inlijving van geheel *Birma* als *afgrendeling van Britsch-Indië tegen Fransche expansie*.
1884 en '85 Intrede van *Duitschland* in het Verre Oosten (Zuidel. helft Oost Nw. Guinea met Oost en N.O. gelegen eilandengroepen en Samoa).

B. De gebeurtenissen in het Noordelijk deel van Oost-Azië tot en met den Chineesch-Japanschen oorlog.

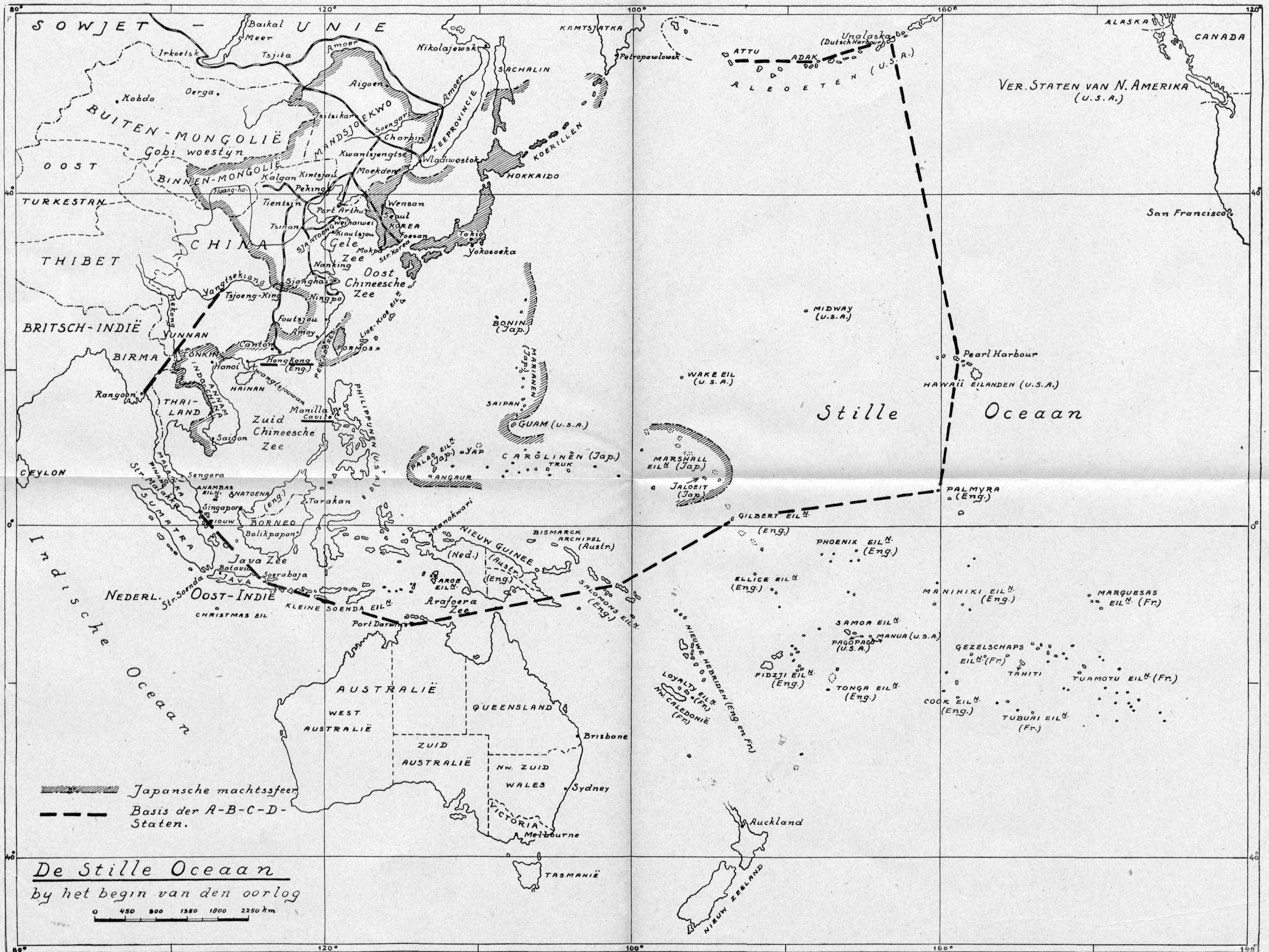
- 1858—1860 *Russische expansie* uit Centraal-Azië tot de kust van den Stillen Oceaan N. van de Koreaansche grens (Zeeprovincie). Stichting van Wladiwostok.

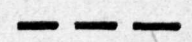
¹⁾ Met een losse kaart.

- 1868 *Nationale omwenteling in Japan*. Dit land richt zich daarna met verbazingwekkende snelheid uit zijn achterlijke positie op.
- 1872 *Wladiwostok* wordt hoofdstuntpunt van de Russische Oost-Aziatische vloot.
- 1873 *Tegenzet van Engeland* door de hand te leggen op de Nan-hou eilanden met de haven Port Hamilton in Straat Korea (later prijsgegeven).
- 1874—'76 *Begin der Japansche expansie* door vorming van een *eilandenboog* tot atsluiting naar het Oosten (Lioe Kioe eil.; Formosa (op Britschen druk weder prijsgegeven); Koerillen; Bonin eil.).
- 1876 *Begin der Japansche expansie op het vaste land* door het tot stand komen van een verdrag, hoofdzakelijk van commerciëlen aard, met den Chi-neeschen vazalstaat *Korea*.
- 1882—'85 Eerste poging om *Korea* politiek onder Japansche suprematie te brengen. China verzet zich hiertegen, waarna op conferentie te Tientsin Japan en China zich verplichten hun troepen uit Korea terug te trekken en slechts met wederzijds goedvinden aldaar te zullen optreden.
- 1891 Begin aanleg *Transsiberischen spoorweg* door Rusland. Japan hierdoor tot snel handelen gedreven.
- 1894—'95 *Japansch-Chineesche oorlog*. Vrede van Shimoneseki. Korea onafhankelijk (onder Japanschen invloed), Formosa en Pescadores aan Japan (voltooiing eilandenboog), evenals schiereiland Liautoeng (met Port Arthur).

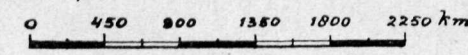
C. De gebeurtenissen in het Verre Oosten tot aan het uitbreken van den Russisch-Japanschen oorlog.

- 1895 *Rusland* (met medewerking van Frankrijk en Duitschland) dwingt Japan Liautoeng af te staan en zich geheel uit Korea terug te trekken. *Engeland* onthoudt zich. *Ziet in Rusland hoofdtegenstander in Azië en beschouwt Japan als geschikt tegenwicht*.
- 1896 *Rusland* sluit z.g. Cassini-conventie met China, verkrijgt belangrijke spoorweg- en mijnconcessies in *Mandsjoerije* en militaire faciliteiten.
- 1898 *Rusland* pacht Liautoeng met *Port Arthur* van China en verkrijgt daarvoor ijsvrije haven ten koste van Japan.
- 1895—'98 *Wedloop tusschen Frankrijk* (prov. Yunnan, haven Kwantsjouwan), *Duitschland* (haven Kiautsjou) en *Engeland onderling en t.o.v. Rusland om invloedssfeer in China*. Door het stroomgebied van de Yangtsekiang tot Britschen invloedssfeer te verklaren grendelt Engeland het Fransche opdringen uit het Z. af; door paching haven Weihaiwei krijgt Engeland tegenwicht tegen Rusland (Port Arthur) en Duitschland (Kiautsjou).
- 1898—'99 *De Vereenigde Staten verschijnen op het tooneel* (Philippijnen en Guam van Spanje; Hawaiiëilanden; enkele eilanden in Oceanië) *vormen eilandenbrug naar Azië*, evenals Spanje drie eeuwen vroeger, en *sniijden zodoende de Japansche insulaire expansielijn (de Zuidelijke levenslijn)*.
- 1899 *Vereenigde Staten vragen aan betrokken mogendheden erkenning van de „open deur”*, d.i. gelijkgerechtigdheid van alle handeldrijvende naties in China, en kruisen zodoende de belangen van alle andere mogendheden.
- 1899 *Duitschland versterkt zijn maritieme positie* door rest van de Spaansche eilandenbrug (Carolinen en Marianen) en deel Samoa archipel te verkrijgen.

 Japansche machtsfeer
 Basis der A-B-C-D-
 Staten.

De Stille Oceaan
by het begin van den oorlog

- Italiaansche poging om gebied in China te krijgen door China afgewezen.* (Eerste teeken ontwaken van Chineesch nationaliteitsgevoel).
- 1900 *China ontwaakt. Boxeropstand* tegen de vreemdelingen. *Rusland* maakt van verwarring gebruik en bezet *Mandsjoerije en Tientsin.*
Engeland, gebonden in *Z. Afrika*, zoekt toenadering tot *Duitschland* om *Rusland* te stuiten. *Yangtse-tractaat.* *Duitschland* weigert echter aan gezamenlijk protest tegen *Rusland* mede te doen.
Engeland wendt zich daarop tot *Japan.* Deze beide protesteeren. *Rusland* geeft *Tientsin* vrij, doch houdt *Mandsjoerije* vast en verkrijgt op Zuidkust *Korea* haven *Masampo*, waardoor (*Port Arthur—Masampo—Wladiwostok*) *Japansche penetratie in Korea* wordt afgegrendeld.
- 1902 *Bondgenootschap tusschen Engeland en Japan* voor 5 jaren. *Engeland* geeft „splendid isolation” prijs. Daarbij zit de bedoeling voor *Rusland* in *Azië* te stuiten en af te leiden naar *Turkije* en *Bosporus* teneinde *Rusland* zodoende met *Duitschland* in conflict te brengen (1903 begon conflict over *Bagdad* spoorweg).
- 1903 *Transsiberische spoorweg voltooid.* *Rusland* dwingt *Korea* tot verpachting *Yaloegebied.*
Japansch vlootprogramma voltooid.
- 1904 *Russisch-Japansche oorlog* begint met de overvalling van de *Russische vloot* in de haven van *Port Arthur* (8 Febr.).

D. De invloed van den Russisch-Japanschen oorlog op de wereldpolitiek.

- 1904—'05 *Russisch-Japansche oorlog.* *Duitschland* steunt *Rusland* tot de grens der neutraliteit. *Russische vloot* in het verre Oosten (met ter versterking gezonden *Baltische vloot*) vernietigd. *Port Arthur* genomen. *Russische leger* N. van *Moekden* teruggeslagen.
- 1905 *Vrede van Portsmouth* (V.St.) op initiatief van *Roosevelt*, gesteund door *Engeland*, teneinde algeheele uitschakeling *Russische macht* in het Oosten te voorkomen.
Korea *Japansche invloedssfeer*, pacht *Liautoeng* (met *Port Arthur*) aan *Japan* overgedragen, voorts afstand door *Rusland* van *Z. Mandsjoerischen spoorweg* en *Z. deel van Sachalin.* Op aandringen van *Engeland* moet *Japan* echter afzien van *schadeloosstelling.*
Gevolgen: *Rusland* heeft domineerende positie in het verre Oosten verspeeld doch is niet machteloos geworden en wendt zich, overeenkomstig bedoelingen van *Engeland*, naar de uitgangen van de *Zwarte Zee* (*Constantinopel*) en *Centraal-Azië* (1907 liet *Engeland* N. *Perzië* aan *Rusland* over).
Japan heeft een sterke machtspositie en veel gewin aan prestige verkregen, doch is (door niet ontvangen *schadeloosstelling*) financieel afhankelijk van *Engeland* en wordt in evenwicht gehouden door *Rusland.*
Duitschland verwerft de vriendschap van *Rusland* niet, aangezien *Rusland* meer heil ziet in de *Britsche vriendschap* en vasthoudt aan het *bondgenootschap* met *Frankrijk.* *Engeland* heeft zijn doeleinden volledig bereikt. *Bondgenootschap met Japan* wordt verlengd ter rugdekking in *Azië* voor geval oorlog met *Duitschland* in *Europa*; „*Entente cordiale*” met *Frankrijk* (1904); goede betrekkingen met *Rusland*; *Duitschland* omsingeld.

II. DE ONTWIKKELING VAN DE POLITIEKE VERHOUDINGEN IN HET VERRE OOSTEN VAN HET EINDE VAN DEN RUSSISCH-JAPANSCHEN OORLOG TOT EN MET DE WASHINGTON CONFERENCE.

A. De periode voor den wereldoorlog (1905—1914).

- 1905 Onmiddellijk na afloop oorlog begint Japan met de *politieke en economische inschakeling van de verworven invloedssferen bij de Japansche levensruimte door*:
- Aanleg strategisch spoorwegnet;
 - Doodrukken buitenlandsche handel (spoorwegtarieven, invoerrechten).
- Hierdoor *verscherping verhouding tot Ver. Staten*, die bleven aandringen op „open deur”.
- 1907 *Anti-Japansche immigratie en onderwijswetten in Californië.*
- 1909 Na het bekend worden van een *Amerikaansch-Engelsch spoorwegplan*, dat beoogde spoorwegverbindingen tusschen het hart van China (Kintsjou) en Trans-siberischen spoorweg (Aigoen) en tusschen Peking en Baikal gebied, volgen protesten van Rusland en Japan daar beider invloedssferen hierdoor worden aangetast.
- Een Amerikaansch voorstel om alle spoorwegen in deze gebieden te internationaliseren stuit eveneens af op verzet van Rusland en Japan. *Rusland en Japan gaan in de Ver. St. een gemeenschappelijk concurrent zien en worden tot elkaar gedreven.*
- 1910 *Russisch-Japansch verdrag* over spoorwegkwesties en verdeling invloedssferen.
- Japan lijft Korea in; Rusland breidt invloedssfeer in Buiten-Mongolië uit. Ver. Staten* antwoorden door, met behulp van andere mogendheden, China met *leeningen* voor zich te winnen.
- 1911 *Engeland moet door naderenden oorlog met Duitschland* zoowel *Rusland, Japan als Ver. Staten te vriend houden en slaagt hierin door noch Rusland, noch Japan tegen te werken en het verdrag met Japan te verlengen* onder opname bepaling, dat dit verdrag nimmer gericht zou zijn tegen een land waarmede een arbitrageverdrag is gesloten, gevolgd door aanbieding van een dergelijk verdrag aan de Ver. Staten.
- Chineesche revolutie* onder leiding „*Kwomintang*” (= mandaat wegnemend). Verjaging Mandsoe dynastie. Uitroeping republiek onder president *Soenjatsen* te Nanking (Zuid-China), *China* begint een positieve factor te worden.
- 1912 *Yoenshikai president van geheel China.*
- Buiten-Mongolië en Thibet scheiden zich af*, resp. gesteund door Rusland en Engeland.
- Geldnood* maakt nieuwe regeering zeer afhankelijk van het buitenland. *Buiten-Mongolië* komt geheel onder *Russischen invloed*.
- Japan* krijgt nieuw concessies in *Zuid-Mandsjoerije en Binnen-Mongolië.*
- 1914 *Kwomintang* verzet zich tegen politiek van Yoenshikai (afhankelijk naar buiten, autoritair naar binnen) en vormt onder leiding van *Soenjatsen tegenregeering in Canton*, waardoor *splitsing China in Noord en Zuid* en *begin burgeroorlog*. Japansche intrigues verscherpen politieke controversen ter verzwakking van China.

B. De wereldoorlog en zijn gevolgen (1914—1918).

1914 *Uitbreken wereldoorlog.*

Japan vermeestert het Duitsche pachtgebied *Kiautsjou* en bezet daarbij tevens een groot deel van schiereiland *Sjantoeng*; voorts de *Marianen*, *Carolinen*, *Marschall-* en *Palau-eilanden* en *Yap*.

Australië en Nw. Zeeland bezetten rest Duitsche eilanden in Oceanië. Na vernietiging *Duitsch Aziatische eskader* onder VON SPEE *Duitsche macht uit het verre Oosten verdwenen.*

Japan heeft zeer sterke strategische posities verkregen:

het beheerscht beide oevers van straat Tsjili en daarmee toegang tot Peking (hoofdstad van China);

het heeft nieuwe operatiebasis voor optreden in China verkregen;

het heeft een grendel gelegd tusschen Ver. Staten en de Philippijnen, die aan Guam elke waarde ontnemt;

het heeft eilandenbrug verkregen naar Ned. Indië.

1915 *Japan stelt China de z.g. „21 eischen”, verdeeld in 5 groepen.*

Groep 1. Pacht van *Kiautsjou*, *Shantoeng* Japansche invloedssfeer.

Groep 2. Prijsgeven van alle Chinese soevereiniteitsrechten in *Mandsjoeije* en *Oost-Mongolië*.

Groep 3. Rijke erts-groeven in *Yangtsekiang* district te ontginnen door Japansch-Chineesche maatschappij.

Groep 4. Verplichting voor China om nimmer eenig kustgebied aan andere mogendheden af te staan.

Groep 5. De volledige politieke, militaire en financiële bevoogding van China door Japan.

China rekt onderhandelingen, doch geeft, onder dreiging van *Japansch ultimatum*, toe, nadat Japan *Groep 5* heeft laten vallen.

Ver. St. protesteeren, doch zijn niet in staat tot optreden.

Engeland tracht China te bewegen tot deelname aan oorlog tegen Duitschland, teneinde China t.z.t. als gelijkgerechtigde aan vredesonderhandelingen te laten deelnemen en het dan tegen Japan te kunnen steunen. Zuid-China is voor-, Noord-China tegen deelneming aan den oorlog. *Japan* protesteert zeer scherp tegen Engelsche inmenging in Chineesche politiek.

1916 *Japan sluit (ten deele geheim) verdrag met Rusland teneinde t.z.t. rugdekking te hebben tegen Engeland en Ver. St. Engeland en Ver. St. worden in hun Oost Aziatische politiek samengedreven tegen Japan doch zijn voorshands in Europa gebonden.*

Ver. Staten beginnen, onder protest van *Japan*, economisch offensief in China, verstrekken groote leening, versterken bezetting *Hawaii eil.* en stellen nieuw vlootprogramma op.

1917 *Engeland en Frankrijk verklaren zich bereid Japansche wenschen t.a.v. Sjantoeng en Zuidzee eilanden bij vredesonderhandelingen te steunen, waarop Japan toestemt dat China de diplomatieke betrekkingen met Duitschland verbreekt.*

Tengevolge hiervan breekt de burgeroorlog in China opnieuw uit, waardoor dit land machteloos en voor Japan ongevaarlijk wordt.

Russische revolutie maakt Rusland voorshands eveneens machteloos en doet Japan dus rugdekking verliezen.

- 1918 *Japan* intervenueert in den Russischen burgeroorlog ten gunste van de „Witten” (KOLTSCHAK) en bezet daarbij *deelen van Oost-Siberië*.
- 1918 *De politieke constellatie bij het einde van den Wereldoorlog* was dus als volgt:
- Rusland* en *Duitschland* waren voorshands als machtsfactoren uitgeschakeld.
 - De *Ver. St.* hadden hun positie in de wereld in elk opzicht aanzienlijk versterkt.
 - Japan* had zijn economische positie belangrijk versterkt en in den Stillen Oceaan een uitermate sterke strategische positie verkregen.
 - De Britsche invloed was gedurende den oorlog allereerste gedaald, doch *Engeland* zat door Amerikaansch-Japansche controverse „op den wip” echter gehinderd door het verdrag met *Japan*.
 - In *China* was de inwendige verdeeldheid grooter dan ooit (op de vredesconferentie onderhandelaars van twee regeeringen, n.l. Canton en Peking).
- 1919 Op de *vredesconferentie te Versailles* steunen de *Ver. St.* *China* in streven naar politieke onafhankelijkheid en teruggave van hetgeen door vreemde mogendheden is bezet. Hierdoor komen *Engeland, Frankrijk en Japan* tegen *China* en *Ver. Staten* te staan.
- Japan* dreigt met verlaten der conferentie en stelt de rassenkwestie op den voorgrond, waardoor Volkenbondsstichting in gevaar komt, hierop geven *Ver. St.* toe. *Japan* behoudt alle verkregen voordeelen. *Ver. St.* hebben een nederlaag geleden, die mede leidt tot verwerping van *Versailler vredesverdrag* en *Volkenbondsverdrag* door Senaat.
- De strijd om de suprematie in Oost Azië* gaat voortaan in de eerste plaats tusschen de *Ver. Staten* en *Japan*.

C. De conferentie van Washington (1921).

- 1920 In de *Ver. St.* komen een *scheepvaartwet* en *immigratiewetten* tot stand, die zeer nadeelig zijn voor *Japan*.
- Ver. St.* eischen *internationalisatie* van *kabelknooppunt Yap*, dat te *Versailles* als mandaatgebied aan *Japan* was toegewezen.
- Er wordt bekend, dat *Ver. St.* geheele *zeemacht in Stillen Oceaan* willen concentreeren en voornemens zijn *Hawaii, Guam* en de *Phillippijnen* *krachtig te versterken*.
- Japan* protesteert, versnelt vlootbouwprogram en *versterkt Bonins en Marianen*.
- Engeland* herstelt zich van gevolgen wereldoorlog, *houdt zich afzijdig* en streeft naar tijdwinst. Partij kiezen wordt echter acuut door afloopen *Engelsch-Japansch verbond* in 1921.
- 1921 *Engelsch-Japansch verbond* voor één jaar verlengd.
- Op *Britsche rijksconferentie* blijkt *pro-Amerikaansche gezindheid van de dominions*.
- Amerikaansche internationale politiek* wordt belemmerd door *pacifistische en isolationistische strooming*. President HARDING roept belanghebbende mogendheden voor *conferentie* ter bespreking ontwapenings- en Oost-Aziatische kwestie te *Washington* bijeen. (*Engeland, Japan, Frankrijk* en *Italië*; voor wat betreft *Chineesche kwestie* ook *China, België, Nederland* en *Portugal*).

1921 (Dec.). Op de *conferentie te Washington* komen verschillende verdragen tot stand.

a. *Viermogendhedenverdrag* tusschen Amerika, Engeland, Japan en Frankrijk waarbij deze verklaren elkaars *insulaire bezittingen, dominions en mandaten* in den Stillen Oceaan te respecteren. Nederland en Portugal krijgen verklaring, dat ook hun rechten zullen worden geëerbiedigd.

b. Japan behoudt mandaat over *Yap* doch Amerika verkrijgt verschillende rechten betreffende de kabels.

c. *Vijfmogendhedenverdrag* tusschen Vereenigde Staten, Engeland, Japan, Frankrijk en Italië bepaalt *verhouding slagschepentonnage* dezer landen op 5 : 5 : 3 : 1,67 : 1,67, *limiteert kruisers* tot 10.000 ton met max. 20,3 cm geschut (Washington kruiser) en stelt *vlootsteunpunten status -quo* vast.

d. *Negenmogendhedenverdrag* tusschen Vereenigde Staten, Engeland, Japan, Frankrijk, Italië, China, Nederland, België en Portugal regelt *Chineesche kwestie*. Beginsel van „open deur” erkend, bestaande privileges echter niet aangetast, behalve wat betreft Shantoeng en Kiautschou, die Japan zich (op druk van Engeland en Amerika) bereid verklaart tegen schadeloosstelling te gelegener tijd te ontruimen. Daartegenover verklaren Engeland en Frankrijk zich genegen te gelegener tijd Weihaiwei en Kwantsjowan terug te geven (is 1928 geschied).

Balans:

ad a. Engeland is op elegante wijze ontslagen van verbond met Japan en keert tot „*splendid isolation*” terug. Het verdrag heeft zich verder in de praktijk van geenerlei beteekenis getoond.

ad b. *Vlootverdrag in het voordeel van Japan*, daar de landen met grootere finantieele draagkracht (vooral Ver. St.) werden geremd t.a.v. slagschepenbouw. Aantal kruisers niet beperkt.

Strategisch het meest belangrijke resultaat was het ontstaan van vlootsteunpunten vacuum tusschen Pearl Harbour (Hawaii eil.) en Oost-Azië waardoor Ver. St. niet in staat waren domineerende machtspositie ter zee tegen Japan uit te buiten.

Engeland had Singapore daarentegen buiten het verdrag weten te houden en bleef daarmede den beheerschenden factor in Oost-Azië.

ad c. *Negenmogendhedenverdrag* had slechts *theoretische waarde* in verband met machteloosheid (burgeroorlog) van China.

Kortom: *Engeland en Japan hebben hun posities geconsolideerd, de Ver. St. zijn achteruit gedrongen.*

III. DE OPMARSCH VAN JAPAN VAN DE CONFERENTIE VAN WASHINGTON TOT HET UITBREKEN VAN DEN OORLOG IN OOST-AZIË.

1922 De verbreking van het Japansch-Engelsche bondgenootschap, de slechte verhouding tot de Sowjet-Unie en de fel anti-Japansche stemming in China doen voor Japan een *volkomen isoleering dreigen*. Ter voorkoming daarvan zoekt Japan *toenadering tot Rusland en China* door ontruiming Oost-Siberië en Shantoeng schiereiland. De onderhandelingen geraken echter op een dood spoor.

1923 *Het Britsche Rijk besluit tot den aanleg van een eerste klasse oorlogshaven in Singapore*. Japan protesteert zonder resultaat. De toestand in het verre Oosten verscherpt zich hierdoor hetgeen een *nieuwe bewapeningswedloop*

veroorzaakt. Engeland zet 17, de Ver. St. en Japan elk 8 kleine kruisers op stapel.

Japan wordt (1 Sept.) geteisterd door een geweldige aardbeving, die honderduizenden menschen het leven kost en economisch zooveel schade aanricht, dat het land voor jaren ook politiek machteloos wordt. Hierdoor ontstaat een ontspanning.

1924 *De mogendheden reageeren op de Japansche onmacht op verschillende wijze. De in Engeland aan het bewind gekomen Labourregeering ziet af van versterking Singapore.*

Rusland neemt krachtiger houding aan tegenover Japan en sluit verdrag met China, waarbij o.a. afstand van alle onder Czarenbewind verkregen territoriale rechten.

Ver. St. profiteren door immigratiewet, die practisch iedere Japansche immigratie in Ver. St. uitsluit. Japan protesteert tevergeefs.

1925 *Na vervanging Labourbewind door Conservatieven wordt versterking Singapore opnieuw aan de orde gesteld.*

Door toeneming Angelsaksisch gevaar zoekt Japan opnieuw toenadering tot Rusland. Japansch-Russisch verdrag, waarbij Japan de Sowjetunie erkent en deze de vrede van Portsmouth; Japan ontruimt Noord-Sachalin. Strijd om de hegemonie in Noord-China gaat echter ondergronds voort, waarbij Rusland krachtige communistische propaganda ontwikkelt.

1927 *Keerpunt in de Chineesche geschiedenis door optreden van Tsjangkaishek. Deze verslaat de Communisten in Zuid-China, stelt aldaar gematigd nationalistische regeering in en rukt op tegen Noord-China waar de pro-Japansche gouverneur van Mandsjoerije TSANGTSOLIN het bewind voert. Japanners bezetten Tsingtau en Tsinan teneinde TSJANGKAI-SHEK den weg naar Peking te versperren.*

1928 *Door overloopen van eenige militaire gouverneurs wordt positie van TSJANGTSOLIN in Peking onhoudbaar, hij trekt zich terug naar Mandsjoerije. TSJANGKAI-SHEK meester in Noord-China, opnieuw grondslag gelegd voor herstel Chineesche eenheid.*

Nationale regeering wendt zich tot de mogendheden om opheffing ongelijke verdragen; Engeland en Frankrijk ontruimen Weihaiwei en Kwantsjouwan. Japan weigert rechten in Zuid-Mandsjoerije prijs te geven en verzet zich tegen bewering van China dat Mandsjoerije integreerend deel van het Chineesche rijk is.

1931—1933 *Te Conflict tusschen Japan en China.*

1931 *Na eidelooze onderhandelingen hakt Japan knoop door. Japansche troepen vangen opmarsch naar Noord-Mandsjoerije aan.*

Reacties der betrokken mogendheden:

China verzet zich met de wapenen en door boycot Japansche goederen en doet beroep op den Volkenbond.

Rusland, nog niet sterk genoeg om oorlog te voeren (vijfjarenplan niet voltooid, binnenlandsche toestand onvoldoende geconsolideerd), zoekt allereerst Westgrens veilig te stellen tegen het herrijzende Duitsche Rijk door defensief verbond met Frankrijk en Tsjecho-Slowakije en toetreden tot Volkenbond (1935); voorts verdrag met Ver. St. waarbij erkenning Sowjets verkregen (1933).

Engeland treedt, onder invloed volkenbondsideologie en pacifisme, niet zelfstandig op doch voert Volkenbondspolitiek en tracht dit lichaam te doen optreden.

De *Ver. St.* worden in hun buitenlandsche politiek zeer geremd door binnenlandsche crisis met ongekende werkloosheid (1933 optreden van Roosevelt met „new deal”) en isolationisme.

Volkenbond, ondersteund door *Ver. St.*, verzoekt Japan Mandsjoerije te ontruimen.

Japan zet de actie door en *verover*t vrijwel geheel Mandsjoerije.

- 1932 Teneinde China tot toegeven te dwingen landt Japan troepen bij *Sjanghai* en bezet deze stad na hevigen strijd.

Volkenbond zendt *Commissie Lytton* ter voorlichting naar het Verre Oosten. Deze brengt *rapport* uit waarvan conclusie dat Chineesche soevereiniteit in Mandsjoerije gehandhaafd moet blijven onder verleening vergaande autonomie.

Japan stelt *Volkenbond* voor „*fait accompli*” door Mandsjoerije onder naam *Mandsjoekwo* als *onafhankelijken staat* onder Japansche leiding te erkennen onder bestuur POE-YI, laatste Keizer van China (1934 als *Kang-teh* Keizer van Mandsjoekwo).

- 1933 *Japan* vermeestert *Jehol*, provincie van Binnen-Mongolië, en lijft dit bij Mandsjoekwo in.

Japan verbreekt, na aanneming Lytton-rapport door *Volkenbondsraad*, de betrekkingen met den *Volkenbond*.

Aangezien China nog niet toegeeft rukken de *Japanners* naar *Peking* op waarna *wapenstilstand* volgt.

De uitslag van het eerste Japansch-Chineesche conflict toonde Japan dat het de *Ver. St.* en de Westersche mogendheden niet hoefde te ontzien aangezien de buitenlandsche politiek dezer mogendheden en den daarmede samenhangenden uitbouw der machtsmiddelen, door pacifistische ideologie der volken te zeer werden geremd om zich krachtig te kunnen doen gelden.

- 1934 Het Japansche ministerie van Buitenlandsche Zaken lanceert de „*hands of China verklaring*” waarin wordt te kennen gegeven dat *Japan* geenerlei inmenging van andere mogendheden in China wenscht te dulden.

Japan zegt met ingang van 1 Jan. 1937 het *Vijfmogendhedenverdrag van Washington* op aangezien het vlootpariteit met de *Ver. St.* eischt en hiervoor bij een te Londen gehouden vlootconferentie geen open op vindt. Teneinde een einde te kunnen maken aan de tolvoorochten die producten uit de *Philippijnen* (vooral suiker) in de *Ver. St.* genieten weten de belanghebbenden door te drijven dat *onafhankelijkheidswet* wordt aangenomen. *Onafhankelijkheid* zal ingaan na 10 jaar (1944).

Ver. St. behouden zich echter *nadere voorwaarden op maritiem gebied* voor en stellen als voorwaarde dat *neutraliteit der Philippijnen* door belanghebbende mogendheden zal worden gegarandeerd. *Japan* verklaart zich hiertoe onmiddellijk bereid. Deze wet bewees, dat *politiek Ver. St.* nog steeds werd geleid door *beginsel „geldverdienen doch zonder aanvaarding van verantwoordelijkheid buiten het Am. continent”* en voorts den enormen invloed van het grootkapitaal. De voorwaarden bewezen echter dat er ook imperiaal denkende staatslieden waren.

- 1935 In de *Ver. St.* wordt onder invloed van het *isolationisme* de z.g. *neutraliteitswet* aangenomen, die beoogt te verhinderen dat de *Ver. St.* bij een oorlog tusschen andere mogendheden daarin betrokken raken (1937 verlengd, 1941 practisch buiten werking gesteld).

Het *Russische leger* wordt *verzwakt* door STALIN's „*zuiveringsmaatregelen*”.

- 1936 *Duitschland* en *Japan*, door overeenkomstige ideologische beginselen

geleid, sluiten het *Anti-komintern pakt*, gericht tegen het Bolsjewisme en derhalve mede tegen Sowjet-Rusland.

Italië sluit zich aan (*driehoek Berlijn-Rome-Tokio*).

1937 (1 Jan.) Door eindiging beperkende bepalingen Washington conferentie zijn *alle mogendheden vrij in hun vloot- en vlootsteunpuntenpolitiek*.

Mede in verband met Japanschen opmarsch in China (zie onder) begint een *bewapeningswedloop ter zee*, zoowel in aantal als in tonnage. De 1937 begonnen slagschepen, die thans gereed zijn, hebben maximum tonnage van 35.000 ton; in 1938 e.v. jaren werden slagschepen op stapel gezet van 40.000 ton (Engeland) en 45.000 ton (Ver. St. en misschien Japan), die 1942 gereed zullen beginnen te komen. Hiermede gaat gepaard uitbouw der *vlootsteunpunten* en van *luchtsteunpunten*.

Engeland versterkt Hongkong, en Port Darwin (Australië), doch vooral Singapore (begin 1938 gereed) en legt luchtbases aan op de luchtlijnen Hawaii—Palmyra—Gilbert eil.—Salomo eil. en Hawaii—Phoenix eil.—Auckland (Australië).

Ver. St. stellen de volledige economische onafhankelijkheid voor de Philippijnen uit tot 1960, versterken de Aleoeten en leggen luchtsteunpunten aan op de eilanden Midway, Wake en Guam (luchtlijn: Hawaii—Manila—Hongkong).

Frankrijk versterkt marinebasis in Indo-China en verdriedubbelt bezettingstroepen.

Japan betracht, zoowel t.o.v. uitbreiding vloot als van steunpunten, strikte geheimhouding.

(7 Juli) *Opnieuw uitbreken Japansch-Chineesch conflict*.

Japansche troepen rukken *Noord-China* binnen en landen kort daarna weder bij *Shanghai*, van waaruit naar Nanking wordt opgerukt. Het is duidelijk dat Japan voornemens is ook de 5e groep van de „21 eischen” (volledige politieke, militaire en finantiele bevoogding van China) te verwezenlijken.

Reacties van de mogendheden:

Allerwege *opvoering van de bewapening* in het Verre Oosten (zie boven).

Rusland steunt China, onder verbreiding van het communisme, krachtig met oorlogsmateriaal en sluit *pact van non-agressie*. Bezet Amoer-eilanden. Herhaalde grensincidenten met Japan.

Engeland protesteert scherp na verwonding Britschen ambassadeur door Japansch vliegtuig. Het steunt China met oorlogsmateriaal uit Hongkong. Het ageert voorts door middel van den Volkenbond.

Volkenbond keurt Japansche militaire maatregelen af en wijst *Japan* aan als *schender van het Negenmogendhedenpakt*. *Ver. St.* sluiten zich hierbij aan.

Negenmogendheden conferentie te Brussel verloopt vruchteloos aangezien *Japan* weigert te verschijnen, de *Ver. St.* sancties en boycot afwijzen, evenals toepassing van de neutraliteitswet (handelsbelangen; *Japan* had verklaard geen oorlog te voeren) en *Engeland* zich alleen maritiem niet sterk genoeg voelt.

Verloop van het conflict in 1937:

China verliest *Peking* en de hoofdstad *Nanking*, vele andere provincieën en havensteden en *tien provincies* geheel of gedeeltelijk en voorts een groot deel der *kerntroepen*. Japansche troepen bereiken in Zuidelijke richting de Gele rivier. (Hwang-ho). President-maarschalk TSJANGKAI-

SJEK houdt echter vastbesloten vol. *Chineesche eenheid* wordt aaneengesmeed.

Japan stelt *Chineesche tegenregering* te Peking in.

- 1938 Japan zet opmarsch voort en brengt, na voor het eerst een nederlaag te hebben geleden, in Mei *verbinding tusschen Noordfront en Zuidfront* (bij Nanking) tot stand. Hierbij de belangrijkste aanvoerweg van Russisch oorlogsmateriaal naar Zuid-China (spoorweg over Kaifeng) afgesloten. *Chineezzen steken (Juni) Hwang-ho dijken* door. De geweldige overstroming kost honderdduizenden het leven doch brengt Japanschen opmarsch tot staan.

Japanners verleggen zwaartepunt naar het Zuidfront en rukken door dal Jang-tse-kiang naar Hankou (Woehan), dat Oct. valt. Voorts landen zij bij Kanton en bezetten deze stad waardoor Hongkong, van het vasteland afgescheiden, als *vlootsteunpunt vrijwel waardeloos* wordt en deze toevoyerweg naar China afgesneden. *Toevoer verder slechts over Birma-weg. Ernstig Japansch-Russisch grensconflict bij Tsjangkoefoeng.* (Juli-Aug.) verloopt voor Russen ongunstig. Beide partijen blijven met sterke troepen aan de grenzen tegenover elkaar staan.

- 1939 Japan bezet eiland Hainan (Jan.) en krijgt daardoor vlootsteunpunt dat toegangen tot golf van Tonkin beheerscht en verbinding Singapore—Hongkong bedreigt, vervolgens *Spratley eil.* in Zuid Chineesche zee. Het sluit Hongkong geheel van het vaste land af.

Ver. St. zeggen 26 Juli handelsverdrag met Japan op, ingaande 26 Jan. 1940.

Oorlog Engeland-Japan schijnt aanstaand, doch onderteekening Russisch-Duitsch non-agressie pakt (Aug.) verandert geheele Japansche buitenlandsche politiek. *Japan toont neiging tot bijleggen geschil met Engeland. Uitbreken van den Europeeschen oorlog* (Sept.).

- 1940 Japan zet opmarsch in China voort en *sluit China volledig van de zee af.* (April). *Daarna gaat Japan in China strategisch tot het defensief over.* In Nanking wordt *pro-Japansche Chineesche centrale regering* geïnstalleerd onder WANGSHINGWEI als tegenregering tegen die van TSJANGKAISJEK te Tsjoeng-king.

Engeland willigt (Juli) in voor drie maanden den Birma-weg te sluiten en geen oorlogsmateriaal aan China te leveren.

Japan sluit met Duitschland en Italië een militair verbond (Sept.) en streeft naar *toenadering tot Rusland. Verhouding tot Engeland en Ver. St. verscherpt zich.* Engeland opent midden Oct. den Birmaweg weer. *Engeland en Ver. St. leveren China oorlogsmateriaal, Ver. St. staan leening toe.*

Frankrijk (Vichy-regering) ruimt Japan steunpunten in Indo-China in (Sept.). Japan bombardeert van hieruit den Birma-weg.

- 1941 Japan voltooit *afsluiting Chineesche kust* en zet *afweer oorlog tegen TSJANGKAISJEK* voort.

Het *A-B-C-D-blok* (Amerika-Groot Brittannië-China-Ned. Oost Indië) gaat meer en meer tot *economische blokkade van Japan (vooral olie)* over. *Onderhandelingen blijven zonder resultaat.*

Oorlog tusschen Duitschland en Rusland (Juni) bindt hoofdmacht Russische strijdkrachten in Europa en geeft Japan zodoende beveiliging in den rug.

Japan opent de vijandelijkheden tegen de Vereenigde Staten en Engeland

door overval op *Hawaii-eil.* (vlootbasis) (7 Dec.), gevolgd door oorlogsverklaring aan deze staten.

Ned. Oost Indië verklaart zich mede in oorlog met Japan.

Duitsland en *Italië* verklaren den oorlog aan de Vereenigde Staten (11 Dec.).

C.

Bronnen.

1. Leergang ten behoeve van het onderwijs op de H.K.S.
2. Keesings Historisch Archief.
3. Winkler Prins Algemeene Encyclopaedie.
4. „Hardebuch der neuzeitlichen Wehrwissenschaften.“
5. „Wissen und Wehr“, 1938 e.v.j. „Japans Feldzug in China“.

ONZE KRIJGSGESCHIEDENIS 10—19 MEI 1940.

*S*edert Juli 1940 is de inhoud van *De Militaire Spectator* vanzelfsprekend in hoofdzaak gewijd aan onzen oorlog 10—19 Mei¹⁾ 1940. Is dat een enkele maal, zooals in dit nummer, niet het geval, dan is dat slechts het gevolg van bijzondere omstandigheden.

De serie artikelen over onze kriegsbedrijven is geopend met de weergave van persoonlijke ervaringen, doch werd na eenige maanden belangrijk uitgebreid en versterkt door officieele publicaties van het Hoofdregelingsbureau, bewerkt door officieren van dit bureau onder toezicht van het Hoofd daarvan, Generaal-Majoor N. T. Carstens. Door bijzondere omstandigheden wordt de publicatie daarvan soms vertraagd, waardoor deze serie niet in elk nummer kan worden vervolgd.

Naast die officieele publicaties, waarin de krijgsgeschiedenis na grondig onderzoek wordt vastgelegd, blijven artikelen, waarin persoonlijke ervaringen naar beste weten worden bekend gemaakt, voor ons allen van groote waarde. Na den nu bijna twee jaren geleden geëindigden oorlog, hebben wij, militairen van elke categorie en rang, toch immers nog de grootste belangstelling voor de ervaringen van onze wapenbroeders.

Wij herhalen daarom ons in het Juli-nummer 1940 van *De Militaire Spectator* gedaan beroep op allen, in het bijzondere hogere en lagere commandanten, om hun ervaringen in ons blad te publiceeren, onder het in een bezet land noodige voorbehoud, dat de bezettende mogendheid en haar weermacht niet worden geschaad of gekwetst.

Met het oog op de bijzondere omstandigheden, waaronder wij thans moeten werken, verzoeken wij artikelen in drievoud in te zenden. Beschikt de schrijver echter niet over een schrijfmachine, dan kan met één exemplaar worden volstaan, daar dan door ons de noodige afschriften worden gemaakt. Schetsen niet tusschen de tekst te teekenen, doch op afzonderlijk papier, zoo mogelijk ook in drievoud.

DE MILITAIRE SPECTATOR

¹⁾ 19 Mei einde van den strijd in Zeeland.

schieden. In de middaguren bereikten snel verplaatsbare krachten Viborg. Kort na de middag vertrokken de eerste Duitse strijdgroepen van Aalborg uit voor den inzet tegen Noorwegen. Nog op 9 April rolde over wegen en spoorbanen de eerste aanvoer voor Noorwegen door Denemarken.

De opdrachten waren uitgevoerd: Denemarken was aan het Engelsche ingrijpen onttrokken, de verbindingen naar Noorwegen beveiligd, de Deensche weermacht en de Deensche regeering waren als eventueele machtsfactoren van Engeland in het Oostzeegebied uitgeschakeld.

In de volgende dagen en weken, gedurende den tijd van de jacht op onderzeeboten in het Kattegat, den strijd in midden Noorwegen en om Narvik, werd de beteekenis van Denemarken als operatie- en aanvoerbasis voor alle deelen der weermacht voor den Noorschen veldtocht tot diens succesrijk einde, in vollen omvang duidelijk.

De beteekenis van Denemarken in deze episode van den strijd tegen Engeland als bolwerk op den zeeweg Oostzee-Noordzee en als luchtbasis tegen het Engelsche Moederland ligt voor de hand.

Deelen van de op 9-4-'40 in Denemarken ingezette troepen, spoedden zich voor nieuwen inzet en overwinning naar Noorwegen.

Het gelukken van de Deensche onderneming werd een nieuw bewijs van de waarde van den arbeid van den Duitschen Generalen Staf. Onder bevel van den commandeerenden generaal en van de divisie-commandanten waren slechts weinige ingewijde officieren tot snelle, nauwkeurige, rustelooze, voorbereidende arbeid afgezonderd.

Omdat het voorbereidend werk nauwkeurig en de geheimhouding gewaarborgd was, kon het uitgewerkte plan bij den inzet met de nauwkeurigheid van een uurwerk verloop.

Bijna alle troepen, die in Denemarken waren ingezet, marcheerden later in Mei en Juni over de Maas, Moezel of Rijn Frankrijk binnen. Snelle troepen leverden bij Duinkerken op uitstekende wijze slag.

Al mogen de veldslagen en overwinningen in het Westen sterkere indrukken en belevenissen op militair gebied hebben gebracht, de bijzondere opdracht van de „coup de main" tegen Denemarken zal voor allen, die daarbij mochten medewerken, een zeldzame herinnering blijven. Met trots denken daarom allen, die op 9 April 1940 in Denemarken werden ingezet, aan dezen dag terug. Zij gedenken trouw de kameraden, die bij het voorwaarts stormen in Denemarken zijn gevallen. Zij zijn bereid tot elke nieuwe actie tegen Engeland, overal daar, waar de Führer zal bevelen.

Aanvulling op de lijst van gesneuvelde of aan bekomen wonden overleden Officieren van Land- en Zeemacht.†

In bovenbedoelde lijst, gepubliceerd in „De Militaire Spectator" 1940, blz. 326 e.v., zoomede in het boekwerk „Onze Oorlog", blz. 13 e.v. staat achter ZEEUW, B. DE, 2e Luitenant 6 R.I., in de kolom „Waar en wanneer gesneveld of overleden" Frankrijk?, terwijl de kolom „Waar begraven" is opengelaten. Deze kolommen kunnen thans worden ingevuld met: 21/5 a.b. s.s. „Pavon" tusschen Duinkerken en Calais; Oudenhorn (Zuid-Holland).

HET GEBIED OM LENINGRAD¹⁾

militair-politieke schets

DOOR RUDOLF MLAKEN

Kolonel b.d.

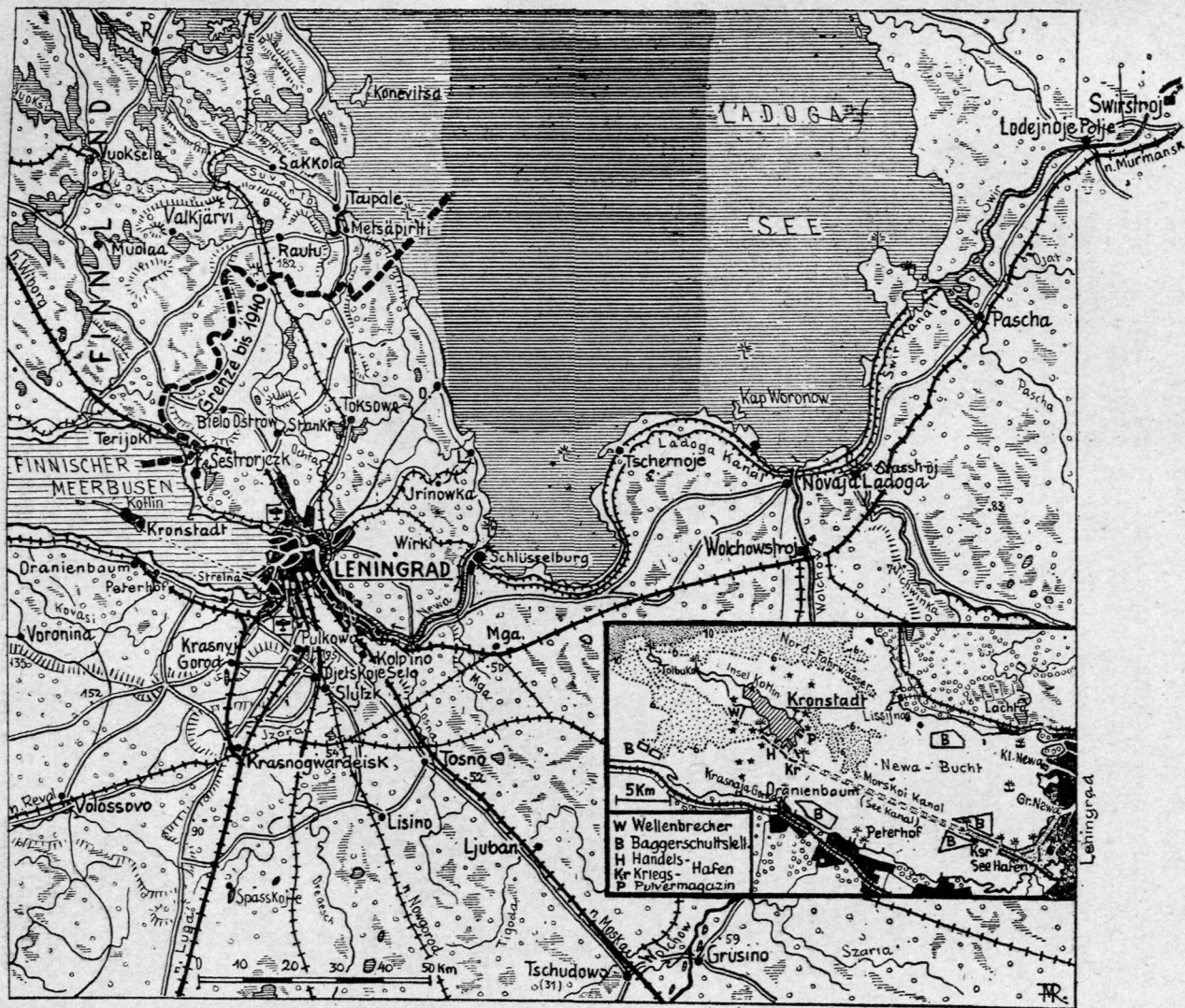
(met 1 schets)

In Leningrad (St. Petersburg) zijn sedert weken groote deelen van de Sovjet-Russische weermacht en de resten van de Sovjet-Russische Oostzee-vloot door Finsche en Duitsche troepen ingesloten.

Het gebied om Leningrad is in verschillende opzichten van bijzondere beteekenis voor de Sovjet-Unie.

Voor alles is de bijzonder *gunstige geographische ligging* van Leningrad, de tweede stad der Sovjet-Unie (3.750.000 inwoners) te noemen. Aan de delta van de breede, rustig stroomende, zeer goed bevaarbare Newa, op verscheidene eilanden gelegen, beheerscht de stad in zekere mate de belangrijke Karelische landengte, welke in het Oosten door het Ladogameer wordt begrensd. Meer dan 200 jaren, van 1712 tot 1917, was de stad de residentie van de Russische Czaren en daarmee de hoofdstad van het reusachtige rijk. Haar stichter, Czaar PETER DE GROOTE, wenschte aan zijn plannen, om het land aan de economische en geestelijke ontwikkeling van Europa vast te koppelen, uitdrukking te geven. (Venster van Europa). De pronkende — tegenwoordig verwaarloosde — zomerresidenties in het Zuidwesten van de stad (Oranienbaum, Peterhof, Zarskoje Selo e.a.) herinneren nog aan deze vervlogen tijden. St. Petersburg werd in 1703 in een moerassige, door muggen geplaagde, onherbergzame en mistige streek gesticht en ontwikkelde zich in den loop der tijden snel tot een groote stad en tot een zeer belangrijk industriecentrum. De stad is regelmatig gebouwd, bezit groote, breede hoofdstraten, uitgestrekte pleinen, mooie parken, talrijke prachtige gebouwen, musea en kerken. De groote kunstverzameling van Leningrad, de „Ermitage”, was wereldberoemd. Evenzoo de groote bibliotheken (Staatsbibliotheek met 5 mill. en de Academische Bibliotheek met 4 mill. boeken), de Universiteit (in 1819 gesticht), de Academie van Wetenschappen (in 1725 gesticht), en de Opera. In 1914 in Petrograd en in 1924 in Leningrad herdoopt en als hoofdstad onttroond, verwaarloosde de vroegere Czaarstad onder het bolsjewistische regiem met den dag. Maar desalniettemin bleef zij een der grootste industriesteden en de grootste havenstad van de Sovjet-Unie. Volgens Russische opgaven kwam 12½% van de indus-

¹⁾ Overgenomen uit de *Militärwissenschaftliche Mitteilungen*. November (1941).

trieele opbrengst van Sovjet-Rusland uit de Newastad. In 1939 bezat zij rond 2900 bedrijven.

In Leningrad zijn vertegenwoordigd:

- 75 % van de scheepsbouw- (oorlogs- en handelsschepen),
- 50 % van de electrotechnische-,
- 25 % van de chemische-,
- 25 % van de machine- en
- 24 % van de metaalindustrie.

Daarbij komen nog verschillende constructiewerkplaatsen voor geschut, munitie en wapens. Bij de groote wapenfabriek van de Kirow-fabrieken (vroeger Putilow-fabrieken) alleen, zijn reeds 30.000 arbeiders in dienst. Opgemerkt dient te worden, dat deze industrieën — een groot deel was reeds vóór de bolsjewistische revolutie aanwezig — door haar zeer ver doorgevoerde specialiseering voor de vervaardiging van bijzondere apparaten (textielmachines, drukpersen, verbrandingsmotoren, stoomturbines, kwikzilvergeleijkrichters, hooge-drukketels, olieschakelinrichtingen, enz.) worden gekenmerkt. Een kern van vakkundige arbeiders met bijzondere ervaringen was noodzakelijk.

De voornaamste fabrieken zijn:

- een electromotorenfabriek,
- de ketel- en turbijnenfabriek „Lenin”,
- de Baltische werf,
- een fabriek voor telefonische apparaten,
- een rubberfabriek,
- de textielmachinefabriek „Marx”,
- een fabriek voor de vervaardiging van electrische verwarmingsapparaten, diesel-motoren fabrieken,
- een fabriek van luchtdrukapparaten,
- een draad- en kabelfabriek,
- scheepswerven,
- de „Ishorsker” machinefabriek,
- een superfosfaatfabriek,
- de chemische fabriek „Krasnij Chimih”.

De voorziening van deze industrieën met grondstoffen en in het bijzonder met electrischen stroom, werd gedeeltelijk reeds vóór de insluiting van de stad door de Deutsche troepen afgesneden. Het groote krachtstation Swirstroj en de krachtinstallaties aan de Wolhof-Wolchochstroj en Sasstroj werden door bomaanvallen vernield. Over een eigen grondstoffenbasis beschikt in het gebied van Leningrad alleen de houtbewerkingsindustrie (lucifers, papier, cellulose).

Het van de Newastad naar alle richtingen voerende spoor- en kunstwegennet, alsmede haar ligging aan een groot binnenscheepvaartnet doen de bijzonder gunstige ligging uit een verkeerstechnisch oogpunt bezien, duidelijk naar voren springen. Met de omsingeling werden niet alleen de verbindingen met het centrale gebied van Moskou en over Wolodga met het Oeralsche grondstoffengebied verbroken, maar ook de beide economische en strategisch van belang zijnde verkeerswegen naar het Noorden. Aan de IJzsee ligt n.l. de eenige ijsvrije haven van de Sovjet-Unie Moermansk (103.000 inwoners) en de oorlogshaven Poljarnoje.

De Moermanskspoorweg¹⁾ (dubbelspoor en het noordelijke deel geëlectriceerd) en het Oost Zee—Witte Zee-kanaal (Stalin-kanaal)²⁾ zijn reeds op verscheidene plaatsen door Duitsche, respectievelijk Finsche troepen overschreden of vernield. Langs deze beide verkeerswegen geschiedde eenerzijds de aanvoer naar het Noorden van goederen ten behoeve van de bevolking en industrie, anderzijds de afvoer naar het Zuiden van de in het Kola-schiereiland gewonnen grondstoffen. Met de omsingeling van Leningrad werd ook de levensmiddelenvoorziening, alsmede het goederentransport verhinderd. De invoer omvatte toentertijd: Engelsche steenkolen, ijzer, katoen, jute en fabriekaten; de uitvoer: graan, hout, oliehoudende zaden, eieren, enz. Het gebied van Leningrad, alsmede het geheele noordelijke gedeelte, waren reeds van oudsher invoergebieden. De Oekraïne (met graan) en Siberië (met zuivelproducten) voorzagen met hun landbouwvoortbrengselen deze streken in hun behoeften.

Ook als voornaamste oorlogshaven en vlootsteunpunt speelde Leningrad — in samenwerking met de vooruitgeschoven kustversterking Kroonstad — een zeer gewichtige rol. De oorlogshaven Kroonstad — ongeveer 30 km van den mond van de Newa verwijderd — ligt op het rond 12 km lange en 2 km breede eiland Kotlin. Het bezit talrijke moderne forten op het land en verschillende kunstmatige, onmiddellijk uit het water verrijzende buiten forten. Bovendien bevinden zich in Kroonstad nog verschillende werven, dokken, een marinearsenaal, een handelshaven en verscheidene kazernes. Op de vooruit-springende punten Lissynos en Krasnaja Gorka bevinden zich eveneens versterkingen. De geringe diepte van het vaarwater van de Newa bracht met zich mede, dat Kroonstad langen tijd als voorhaven van St. Petersburg (evenals Cuxhaven voor Hamburg) gold. Langzamerhand voerde het gebrek aan ruimte voor den aanleg van een groote handelshaven, alsmede de onmogelijkheid de oorlogshaven ook voor handelsschepen open te stellen het daarheen, dat een 24 km lang scheepvaart-kanaal (Morskojo-kanaal) naar de zeehaven St. Petersburg werd ontworpen. Het kanaal werd van 1875 tot 1888 aangelegd, is door boeien en dammen aangegeven en wordt door voortdurend baggeren op 8 m diepte gehouden. De mogelijkheid om van Kroonstad door het scheepvaart-kanaal, de Newa, het Ladoga- en het Swirkanaal, verder door de Swir en het Stalin-kanaal gedurende de zomermaanden onderzeebooten en torpedobootjagers (tot 3.500 ton) te kunnen verplaatsen, was voor de Russische marineleiding van groot belang. De Finsche Bocht en alle wateren van het gebied om Leningrad zijn gedurende den winter — bijna zes maanden — dichtgevroren. Door de Duitsch-Finsche oorlogsmarine is Kroonstad ook van de zeezijde geblokkeerd.

Sovjet-Rusland heeft het gebied om Leningrad reeds in vreedstijd een bijzondere militaire betekenis toegekend. Het omvatte reeds toen een afzonderlijk militair district. Een grenzeloos streven naar machtsuitbreiding in het Oostzeegebied en in Scandinavië voerde in den winter van 1939 tot den oorlog

¹⁾ In 1916 met behulp der Entente door Duitsche en Oostenrijksche krijgsgevangenen aangelegd. In 1936 werd het traject Moermansk-Siroka geëlectriceerd en dubbelsporig gemaakt.

²⁾ Het eigenlijke STALIN-kanaal, ter lengte van 226 km loopt van het Onegameer door het Wygameer naar de Witte Zee. Het werd aangelegd in de jaren 1931—1933, waarbij 200.000 dwangarbeiders van allerlei nationaliteiten, tengevolge van ontberingen, slechte voeding en ziekten zijn omgekomen. Het kanaal is, tengevolge van het dichtvriezen, van half October tot half Mei onbruikbaar.

met Finland. Het motief was — als bekend — de nabijheid van de Finsche grens (40 km), waarvan men een bedreiging voor Leningrad vreesde.

Bij den vrede met Finland (Maart 1940) verkreeg Sovjet-Rusland de verlegging van de grens op de Karelische landengte. Kort daarop werden de Baltische Staten onderworpen en bij den uitgang van de Finsche Bocht sterke vloot- en luchtmachtsteunpunten (Ösel, Dagö en Hangö) ingericht. Daardoor geloofde men het gebied van Leningrad beter te kunnen beveiligen. Ook de uitstrooming van de Nawa uit het Ladogameer (Schlüsselburg) en haar oevers werden zwaar versterkt. Al deze omvangrijke verdedigingsmaatregelen der Russen toonden eenerzijds aan, dat men den tegenwoordigen oorlog stelselmatig voorbereidde, anderzijds dat men op spoedige gevechtshandelingen in het gebied van Leningrad rekende. Niets vermocht het voorwaarts dringen van de Duitsche legers tegen te houden. Voor de eerste maal in de geschiedenis staan vreemde legers voor de poorten van Leningrad.

Het overig gebied van Leningrad is vlak of heuvelachtig en grootendeels met bosschen, moerassen, kleine meertjes en hier en daar met rotsblokken bedekt. Voorts wordt het door vele wateren doorsneden. Bebouwd land vindt men in dit moeilijk begaanbaar, wegenarm gebied alleen in de nabijheid van nederzettingen.

OUDE NUMMERS

Van de na Mei 1940 verschenen nummers, kunnen alleen nog geleverd worden die van Juni, September, November en December 1941.

Een onzer abonné's zou ter completeering van zijn jaargang gaarne in het bezit gesteld worden van no. 2, 1941. Wie kan ons een exemplaar voor hem toezenden?

Adm. „De Militaire Spectator”
Zwarteweg 1, Den Haag

Het IIde Bataljon Grenadiers 10—14 Mei 1940.

Bij de opgave van het kader van 3-II-R.Gr. in *De Militaire Spectator* van Dec. 1941 is absusievelijk niet vermeld vaandrig DE ZWAAN, een der sectie-commandanten.

DE BEZETTING VAN DENEMARKEN¹⁾

DOOR I. G. MACHER, *Majoor.*

Op 9 April 1941 was het de verjaardag van een bijzonder roemrijken dag van de jonge Grootduitse weermacht: Het begin van den Scandinavischen veldtocht.

Deze veldtocht werd noodzakelijk door Englands plan Noorwegen en Denemarken door Engelsche troepen en hulpstroepen te bezetten, teneinde Duitschland daarmede definitief van de economische bronnen van het Noorden af te snijden, de zeeroute Oostzee-Noordzee definitief te versperren en van nieuwe Scandinavische luchtbases uit de Engelsche bommenwerpers tot diep in Groot-Duitschland te kunnen inzetten.

Paraatheid en moed van de Duitse leiding, opofferingsgezindheid en vastberadenheid van de Duitse soldaten verijdelden het Engelsche plan op 9 April 1940 door snel handelen.

De Scandinavische veldtocht werd de eerste Duitse overwinning in het aan beslissingen rijke jaar 1940, met Narvik als symbool van de prestaties van den Duitschen soldaat.

Een van de beslissende factoren voor het gelukken van den veldtocht was de snelle en volledige bezetting van Denemarken. Over Denemarken en door de Deense wateren leidden toen slechts de verbindingen naar Noorwegen. De Deense eilanden Seeland en Fünen beheerschten de Belt en de Sont. Aan de West- en Noordkust van Jutland moesten de Engelsche troepen landen, wanneer Engeland de Scandinavische gebieden wilde bemachtigen.

De aardrijkskundige toestand en vorm maakten Denemarken tot een voorname brug voor Engeland naar Noorwegen, Zweden en Finland. Het kwam er in de eerste plaats op aan, Jutland te veroveren en aldaar iedere Engelsche landing te beletten. In de tweede plaats was het noodig, zich van alle naar het Noorden leidende militair-belangrijke verkeerswegen en steunpunten meester te maken, deze vrij te houden en daarmede Denemarken tot brug voor de Duitse machten naar Noorwegen te maken. Ten derde moesten de op Seeland, Fünen en Laaland gestationeerde Deense strijdkrachten, eventueel ook de Deense Regeering in Kopenhagen, veronzijdigd worden.

Alle opdrachten moesten tegelijkertijd aangevangen en in verband met het voeren van den strijd in Noorwegen op zoo kort mogelijken termijn worden volbracht.

Dienovereenkomstig werden de strijdkrachten ingezet. In Jutland lag het zwaartepunt. Daar moest infanterie tezamen met pantserwagens en snelle troepen de in de nabijheid van de grens gelegen weerstandslinie doorbreken en dan in één ruk door de landengte bij Viborg tot Skagen doorstooten. Aalborg moest reeds op den vroegen morgen door valschermtroepen en luchtlandings-

¹⁾ Met toestemming van de redactie vertaald overgenomen uit het *Militär Wochenblatt* 1941 nr. 45.

troepen worden bezet; Esbjerg, de gewichtige marinebasis aan de Deensche Westkust, door krachten van alle weermachtsdeelen worden genomen.

De verovering en het openhouden van de operatief en tactisch belangrijkste steunpunten en verkeerswegen op Jutland, Fünen en Seeland werd door landirgen van sterke afdeelingen op de bruggenhoofden van de Belt en op Masnedö, ten Zuiden van Vordingbrog, beveiligd.

Al deze afzonderlijke handelirgen waren stoutmoedige ondernemingen, die het initiatief en het zelfstandige optreden van de Duitsche soldaten in het bijzonder moesten doen uitkomen. Ook de derde opdracht, de uitschakeling van het gros van de Deensche weermacht op Seeland, moest als „coup de main” worden uitgevoerd. Hiertoe moesten tegelijkertijd Duitsche troepen in Gjedser, Korsör en ook midden in de stad Kopenhagen landen en zich vandaar snel ten W. van Kopenhagen vereenigen.

Mistroostig en koud brak de 9-4-'40 aan. Nog waren land en zee in duisternis gehuld, toen de Duitsche stoottroepen in alle stilte tot vlak bij de Deensche grensstellingen naderden. Late ijsgang begeleidde de schepen op hun nachtelijke vaart door de Deensche mijnenvelden, kustversterkingen en vlootsteunpunten.

Slechts kort voor het aanvalsuur waren in de schemering de doelen te onderkennen, waarvoor de eerste sprong bedoeld was: de bosschen en heuvels van Zuid Jutland; de bruggen over de Belt; de havenwerken van Korsör en Gjedser; de eilanden Masnedö; de „Lange Linie” in de Kopenhaagsche haven.

Dan brak het bevelen uur aan en nu voltrok zich alle gebeuren met absolute nauwkeurigheid en zekerheid.

De zwakke bezettingen van de weerstandslinies in Zuid Jutland werden voor het meerendeel in de kwartieren overrompeld; plaatselijke tegenstand, die op vijf plaatsen oplaaide, werd na korten strijd gebroken.

In eskaders en groepen bruisten, nu geheimhouding niet meer noodig was, de Duitsche vliegtuigen Noordwaarts, gereed, den stoottroepen den weg naar Jutland te banen en de diep in vijandelijk gebied gelande, in aantal meestal zwakke Duitsche troepen, te beschermen.

Korsör, Gjedser, de Beltbrug en Masnedö werden zonder strijd bezet. Een half uur na de landing in Kopenhagen was de oude citadel, waar Deensche gardetroepen gelegerd en de hoogste Deensche stafkwartieren gevestigd waren, in Duitsche handen. De tegenstand, die tengevolge van de volledige verrassing slechts gering was, werd snel gebroken (zie het artikel in *De Militaire Spectator* van Juli 1941, nr 7 „*Hoe Kopenhagen werd bezet*” uit „*Militär-Wochenblatt*” nr. 40, blz. 1651).

De landing van uit de lucht te Aalborg gelukte zonder vijandelijke inmenging en zonder verliezen.

De onderneming tegen Denemarken was derhalve op alle punten geslaagd, de voor de oorlogsvoering gewichtige plaatsen en inrichtingen waren in Duitsche handen. Ook verdere tegenstand van de Deensche weermacht had aan dit resultaat niets meer kunnen veranderen. Onder den dwang der omstandigheden en onder het dreunen der motoren van een Duitsch vliegtuigeskader boven Kopenhagen besloot daarop de Deensche regeering reeds in de morgenuren, den gewapenden tegenstand op te geven. Omdat op dien tijd de voorname Deensche telefoon- en telegraafverbindingen in Midden- en Zuid Jutland in Duitsche handen waren, moest aldaar de bekendmaking aan de Deensche troepen van het besluit van hun regeering van Duitsche zijde ge-

schieden. In de middaguren bereikten snel verplaatsbare krachten Viborg. Kortens later vertrokken de eerste Duitsche strijdgroepen van Aalborg uit voor den inzet tegen Noorwegen. Nog op 9 April rolde over wegen en spoorbanen de eerste aanvoer voor Noorwegen door Denemarken.

De opdrachten waren uitgevoerd: Denemarken was aan het Engelsche ingrijpen onttrokken, de verbindingen naar Noorwegen beveiligd, de Deensche weermacht en de Deensche regeering waren als eventueele machtsfactoren van Engeland in het Oostzeegebied uitgeschakeld.

In de volgende dagen en weken, gedurende den tijd van de jacht op onderzeeboten in het Kattegat, den strijd in midden Noorwegen en om Narvik, werd de beteekenis van Denemarken als operatie- en aanvoerbasis voor alle deelen der weermacht voor den Noorschen veldtocht tot diens succesrijk einde, in vollen omvang duidelijk.

De beteekenis van Denemarken in deze episode van den strijd tegen Engeland als bolwerk op den zeeweg Oostzee-Noordzee en als luchtbasis tegen het Engelsche Moederland ligt voor de hand.

Deelen van de op 9-4-'40 in Denemarken ingezette troepen, spoedden zich voor nieuwen inzet en overwinning naar Noorwegen.

Het gelukken van de Deensche onderneming werd een nieuw bewijs van de waarde van den arbeid van den Duitschen Generalen Staf. Onder bevel van den commandeerenden generaal en van de divisie-commandanten waren slechts weinige ingewijde officieren tot snelle, nauwkeurige, rustelooze, voorbereidende arbeid afgezonderd.

Omdat het voorbereidend werk nauwkeurig en de geheimhouding gewaarborgd was, kon het uitgewerkte plan bij den inzet met de nauwkeurigheid van een uurwerk verloop.

Bijna alle troepen, die in Denemarken waren ingezet, marcheerden later in Mei en Juni over de Maas, Moezel of Rijn Frankrijk binnen. Snelle troepen leverden bij Duinkerken op uitstekende wijze slag.

Al mogen de veldslagen en overwinningen in het Westen sterkere indrukken en belevenissen op militair gebied hebben gebracht, de bijzondere opdracht van de „coup de main” tegen Denemarken zal voor allen, die daarbij mochten medewerken, een zeldzame herinnering blijven. Met trots denken daarom allen, die op 9 April 1940 in Denemarken werden ingezet, aan dezen dag terug. Zij gedenken trouw de kameraden, die bij het voorwaarts stormen in Denemarken zijn gevallen. Zij zijn bereid tot elke nieuwe actie tegen Engeland, overal daar, waar de Führer zal bevelen.

Aanvulling op de lijst van gesneuvelde of aan bekomen wonden overleden Officieren van Land- en Zeemacht.†

In bovenbedoelde lijst, gepubliceerd in „De Militaire Spectator” 1940, blz. 326 e.v., zoomede in het boekwerk „Onze Oorlog”, blz. 13 e.v. staat achter ZEEUW, B. DE, 2e Luitenant 6 R.I., in de kolom „Waar en wanneer gesneveld of overleden” Frankrijk?, terwijl de kolom „Waar begraven” is opengelaten. Deze kolommen kunnen thans worden ingevuld met: 21/5 a.b. s.s. „Pavon” tusschen Duinkerken en Calais; Oudenhorn (Zuid-Holland).

ZOOALS HET VROEGER WAS

door FR. DE WITT HUBERTS,
Gep. Luitenant-Generaal.

XIV.

Twist en, in meer ernstigen vorm, strijd is er altijd geweest, hetzij tusschen twee individuen — men denke aan het eerste voorbeeld KAIN en ABEL — of tusschen twee geslachten, een familie-veete, dan wel tusschen verschillende stammen. Was dit laatste het geval, dan trok men tegen elkaar op, gewapend met wat voor de hand lag of voorzien van de jachtwapens en de meest geharde of talrijkste van de elkaar bestrijdende benden verjoeg of verdelgde de tegenpartij, of, zooals het rijmpje luidt:

Men dacht nog niet aan kruit en lood,
Maar sloeg elkaar eenvoudig dood.

Doch tevens bewees de uitslag, dat wie niet sterk is slim moet zijn en leerde men, dat de zwakste in aantal niet steeds het onderspit behoeft te delven; men legde den tegenstander dus hinderlagen, liet hem „er in loopen” en zij die daarin het handigste waren en de zwaarste slagen wisten uit te deelen, werden langzamerhand degenen, die zich met de verdediging van de nederzetting, den stam belasten. Zoo ontstond er een klasse van strijders, *krijgslieden*, die op zich zelf kwam te staan en die zich, in eigenlijken zin, afscheidde, hetgeen vermoedelijk bij de Egyptenaren het eerst geschied is.

Vanaf het ontstaan van die afgescheiden groep vangt de legergeschiedenis aan en wel met de *organisatie* van bedoelde klasse.

Die organisatie doorloopt een eeuwenlang tijdperk van ontwikkeling en zal in den aanvang slechts bestaan hebben in het verdeelen van de strijders in eenige groepen, die de aanwijzingen moesten volgen van een door hen zelf gekozen aanvoerder, vermoedelijk den sterkste onder de strijdgenooten.

Vervolgens zal de behoefte zich hebben doen gevoelen om eenige van die groepen onder één bevelhebber samen te voegen tot een grootere afdeling en zoo kunnen wij ons het begin voorstellen van de in latere eeuwen zoo ingewikkelde *indeeling van de strijders* in legerkorpsen, divisien, brigades, regimenten, bataljons, compagnieën, enz.

Gelijken tred daarmee houdend komt ook de vraag op naar bereden krijgers, om zich sneller te kunnen verplaatsen, het eerst in die streken, waar veel paarden voorkomen en de *ruiterij* ontstaat.

Wilde men de nadering van de tegenpartij reeds op een afstand bemoeilijken, dan waren de slag- en steekwapens niet voldoende en werden hieraan schietwapens, als pijl en boog, toegevoegd. Doch had een van de strijdende partijen besloten zich tot de verdediging te bepalen en hiertoe zich vastgezet in het terrein, versterkt door grachten, beschuttende wallen van aarde, steenen, balken, vlechtwerk enz., dan diende de aanvaller te beschikken over werktuigen, die zwaardere projectielen dan pijlen op grooteren afstand konden

schieten, zooals blijden, springalen, enz. en de *artillerie* wordt als afzonderlijk korps geboren.

Dat geschikt maken van het terrein voor de verdediging geschiedde in den aanvang door de mannen, die zelf achter de wallen den strijd tegen de aanvallers zouden opnemen, terwijl ook de vrouwen daarbij de helpende hand verleenden.

Naarmate die arbeid echter vervolmaakt en ingewikkelder werd, zullen, als vanzelf, eerst enkelen, daarna afdeelingen zijn ontstaan, die zich in het bijzonder toelieden om dit werk zoo snel en goed mogelijk te verrichten en deze gravers, vlechters, houtbewerkers enz. vormden later de *mineurs* en *sappeurs*.

Eigenaardig is het dat deze sappeurs, in latere tijdperken „bijlemannen” genoemd, indien hun baardgroei onvoldoende bleek, een valschen baard ontvingen, waarop SHAKESPEARE in „*De Koopman van Venetië* III, 2 duidt met:

„Hoe menig lafaard, aan een trap van zand
„Gelijk in vastheid, draagt niet aan de kin
„Den baard van Hercules of fellen Mars,
„Al bergt de lever zelfs geen druppel gal?
„Hij kiest dit als een merk van dapperheid,
„Alleen om barsch te schijnen.”

Doch niet alleen voor de „bijlemannen” of sappeurs eischte men zulke schrikbaar gezichten, ook voor de handgranaatwerpers of *grenadiers* was dit een voorwaarde.

De reeds meer aangehaalde VON FLEMING zegt in „*Der vollkomm. Teutsche Soldat*” blz. 136, dat er per Comp. zes tot acht flink gebouwde kerels werden uitgezocht, die geen hoed, doch een grenadiersmuts moesten dragen en voorzien werden van een groote tasch, waarin drie ijzeren gevulde granaten. Vóór de borst hadden zij een blikken doos, om de lonten te bergen. Bij exercitiën, inspecties en in de legerplaatsen waren zij bij den rechtervleugel ingedeeld, doch later bleven zij bij de compagnieën.

Een gebiedende eisch voor deze mannen was: geen vrouwelijk uiterlijk, doch „ein furchtbares vom schwartzbraunen Angesicht, schwartzen Haaren mit einem starken Knebel-Barth, nicht leicht lachen oder freundlich thun!”

In Duitschland en Saksen werden zij eerst omstreeks 1683 ingevoerd.

Op deze handgranaatwerpers komen wij nog terug.

Naarmate de legers talrijker en de te doorloopen afstanden grooter worden, moeten voedsel en allerlei voorraden, vooral munitie na de uitvinding van het buskruit, worden aan-, maar ook gewonden en zieken afgevoerd en volgen achter de legers talrijke wagens, later de *treinafdeelingen* genoemd en de *geneeskundige dienst*, terwijl ten slotte de *vechtwagens* en de *luchtvloot* aan het geweldig ingewikkelde apparaat van de moderne legers zijn toegevoegd, waarvan de verdere ontwikkeling niet zal blijven stilstaan.

Voor de inrichting van de Romeinsche legers, verwijzen wij naar het in 1613 te Leiden uitgegeven „*Leonis imperatoris tactica*”, Cap. VI of naar Dr. A. MÜLLER's „*Die Ausrüstung und Bewaffnung des Römischen Heeres in der Kaiserzeit*”, bronnen waarop wij vroeger de aandacht reeds vestigden. Deze laatste vermeldt o.a. ook, dat sinds den veldheer MARIUS (156—86 v. Chr.), de equites of ruiters niet meer gevormd werden uit de Romeinsche ridderschap, doch aangeworven uit de Barbaren, terwijl onder de Grieksche Tirannen PISISTRATUS en POLYCRATES er reeds, van ± 400 v. Chr. af, huur-

troepen gebruikt werden in het Grieksche leger. Dit zou men als het begin kunnen beschouwen van de *staande legers*.

De berichten daaromtrent bij de Romeinen zijn echter niet zoo zeker, slechts staat het vast, dat bij den 2den Punischen oorlog (\pm 213 v. Chr.) in Spanje de z.g. Keltiberiërs werden gehuurd, die vroeger bij de Karthagers gediend hadden.

Wij willen nu over de eerste ordening van de legers in verschillende landen nog het een en ander mededeelen.

Voorals in het Oosten is die *organisatie* reeds vroeg ingevoerd, niet alleen in EGYPTIE, doch ook bij de Meden en Perzen, Assyriërs en Babyloniërs. Daarna zijn het de Grieken geweest, die, dank zij hun goed ingerichte legers, in staat waren de talrijke Perzische legerscharen te verslaan. Deze laatsten waren zoo sterk, omdat onder CYRUS en CAMBYSES iedere provincie een staand leger moest onderhouden, dat in twee klassen verdeeld was: de eerste was gelegerd in de steden en kasteelen, de tweede door het land verspreid. Deze indeeling voldeed wel tot het onderhouden van de inwendige rust, doch bij een bedreiging van buiten volgde een algemeene oproep, die echter door gebrek aan oefening, slechts ongeschoolde krijgers onder de wapenen bracht.

Wat GRIEKENLAND betreft, daar werden de strijdbare mannen stamsgewijze opgeroepen onder hun aanvoerder, die in een vechtwagen reed. Toen het land bestond uit een verzameling van steden-staten, had het slechts weinig vaste troepen, doch iedere staat een burger militia. Er was, wegens de uiteenloopende belangen van de steden-republieken, geen bondsleger. Wel hielden de tirannen voor hun eigen veiligheid een leger op de been, doch deze troepen verdwenen vanzelf, naarmate de democratische instellingen meer de overhand kregen. De legermachten van Sparta en Athene geleken het meest op „het volk in wapenen”. De dienstplicht bestond daar voor alle mannen gedurende 2 à 3 jaar, zoodat de troepen een goede opleiding genoten. In de 4e eeuw v. Chr. bestond de inf. uit de z.g. hopliten, zwaar gewapend voetvolk, terwijl de lichtgewapenden, gevormd uit hen, die de zware uitrusting niet konden betalen, voor de schermutseling en bijzondere diensten werden afgericht.

Voorals in SPARTA, met zijn hard opvoedingssysteem, was iedere man soldaat, waarbij de ongehuwden in kazernen leefden; het werd hierdoor de machtigste onder de Grieksche Staten. Aan ruitery werd niet veel waarde gehecht, wegens het bergachtig terrein, doch toen de Grieksche macht zich ook uitstreckte over de vlakten van Thessalië werd de cavalerie vermeerderd.

Betaalde troepen kende men in Griekenland niet, tot de Peleponesische oorlog, op het einde van de 5e eeuw v. Chr., het dwong, wegens het verlies van talrijke burgers, de soldijtrekkende peltasten in dienst te nemen, lichte infanterie, bestaande uit „soldats de fortune” en zelfs uit slaven, aan wie na den oorlog, de vrijheid in uitzicht werd gesteld.

In KARTHAGO geleek de *organisatie* op die der Perzen, vooral in de 3e eeuw voor Chr. onder HANNIBAL, toen er talrijke huurtroepen in dienst waren.

In ROME wordt ROMULUS wel eens de eerste organisator genoemd, doch deze eer komt toe aan SERVIUS TULLIUS. 578—534 v. Chr., die de hoogere burgerklassen opriep om zonder soldij te dienen en zelf hun uitrusting te bekostigen. De rijksten onder hen dienden te paard (equites), de rest als inf., terwijl de armste klassen de lichte troepen vormden of niet werden opgeroepen. Eerst onder FURIUS CAMILLUS werd de soldij ingevoerd en de jaarlijksche oproep in de 4e eeuw voor Chr. Onder de troepen, waarvan de normale verdeling

was: op 3000 zware inf., 1200 lichte en 300 ruiters, werd een strenge tucht gehandhaafd.

Als Rome meer wingewesten krijgt, blijkt het noodig te zijn vaste troepen aan te nemen, waardoor de bemiddelden grootendeels uit het leger verdwijnen en de armen beroepssoldaten worden, terwijl de nieuw veroverde landen de cav. leveren. Onder keizer AUGUSTUS, 63 v. Chr. tot 14 n. Chr. wordt de sterkte van het leger ingekrompen, doch het aantal hulptroepen vermeerderd. Het gehalte ging evenwel achteruit; dit bleek vooral na de nederlaag tegen de GOTHEN bij ADRIANOPEL (378 na Chr.) en waartegen men geen ander middel wist dan het versterken van de cavalerie.

Bij de GERMAANSCHEN STAMMEN gold de z.g. heerban, het recht van den vorst om de mannelijke bevolking op te roepen en af te danken, welk recht later overging aan de openbare volksvergadering, doch dat tot ± de elfde eeuw gehandhaafd bleef.

In den RIDDERTIJD wordt het voetvolk naar den achtergrond gedrongen en ontstaan de leen- en vazallenlegers, terwijl de groeiende macht van de steden de oorzaak is, dat deze goed geordende en bewapende burgers te hunner beschikking hebben, die de kern vormden van het landleger.

Het spreekt vanzelf dat, na de ontdekking van het buskruit, een groote omkeer intrad bij de legers; de zwaargepantserde ridders verdwenen en de landsknechten verschijnen, vooral in de 15e eeuw onder hun condottiere.

Zij waren voorafgegaan door de ZWITSERS, die, na de overwinning bij SEMPACH in 1386, beroemd geworden waren en in vele legers tot de *Organisatie* behoorden als beroepssoldaten, die aan de meestbiedenden hun diensten aanboden; vandaar het spreekwoord „point d'argent point de Suisses”. Na hun nederlaag bij PAVIA in 1525 hadden ook zij afgedaan. Ook onder Keizer MAXIMILIAAN beleven de landsknechten, met hun eigen wetten en gebruiken, een tijdperk van grooten bloei.

SPANJE had zijn z.g. tertio's, die tot ongeveer 1700 bleven bestaan, doch geen nationaal leger vormden, terwijl KAREL DE STOUTE, omstreeks 1460 zijn leger verdeelde in benden of compagnieën van ordonnantie, zoo genoemd omdat zij werden aangeworven onder krijgswetten of „ordonnantien”. Ieder dezer compagnieën bestond uit 100 speeren, iedere speer uit 8 krijgsliden, nl. boogschutters te paard en te voet, haakbuschutters en piekeniers. De Hertog was zelf commandant van elke comp., doch had evenals in Italië, tot plaatsvervanger een edelman, de geleider of condottiere.

Wat de sterkte en samenstelling van de onderafdeelingen betreft, deze liepen in de onderscheiden landen zeer uiteen. Om enkele voorbeelden te noemen, deze was b.v. onder PRINS MAURITS in 1589 bij een comp. van 200 man te voet: 1 kapt., 1 luit., 1 vaandrig, 2 sergtn., 3 korpls., 2 tambs., 1 chirurg, 1 schrijver, 1 provoost, totaal 13 man kader, die officieren werden genoemd, als bekleedende een officie, en verder 44 musket.s, 50 spiessen met corseletten, 14 hellebard.s, 3 rondassiers-edelluiden, 73 harkebusniers en 3 pijpers. Doch tegelijkertijd waren er in zijn leger ook comp.n van 180, 150, 140, 130, 113 en 100 hoofden, zooals dit was vastgesteld bij ordonnantie van 21 Jun. 1589 (R. v. State nr. 2196).

Uit een brief van den Prins aan den kapt. ARENT VAN DUVENVOORDE blijkt, dat diens Comp. voetknechten ongeveer tezelfder tijd weer bestond uit 3 of meer „edelluyden” met rondassen, 49 musket s, „49 rustinghen met Langhe Spiessen, 25 rustinghen met Halebaerden, 6 met slachswerden ende 72 goede calibers”!

Zooveel verschil in de samenstelling en de sterkte van de afdeelingen, verleide als het ware de commandanten om het zoo nauw niet te nemen met het compleet houden van hun comp. of escadron. Om dit euvel te bestrijden werden de monstercommissarissen ingesteld en werd den 4den Febr. 1599 het bekende „Placcaet opt t'stuck van de Monsteringhe” uitgegeven, wegens „groote frauden ende abusen” bij het „compleet houden der comp.n Ruyteren ende Knechten”.

Alle officieren en soldaten moesten zich tevreden stellen met hun bezoldiging, maar (en dit is teekenend voor de opvatting van wat WEL geoorloofd was), zij mochten „hare verdere fortuyne van den oorloge, op ende ten laste vande ghemeyne vyanden vervolghen”!

In andere landen dan het onze liep de sterkte van de onderdeelen eveneens zeer uiteen. In Frankrijk b.v. telde onder LODEWIJK XIV (1643—1715) het Bataljon 13 Comp.n à 50 man met 40 officieren, in 1733 16 à 40 en een 17e Comp. à 45 man, met in totaal 52 off., welk laatste getal in 1740 was teruggebracht tot 34 off., terwijl in 1762 het Bataljon slechts 8 Comp.n sterk was, plus 1 Gren.Comp., onder bevel van 27 officieren.

Bij de ruitery hetzelfde verschijnsel, een onophoudelijk veranderen van de samenstelling; zoo telden de escadrons in 1701 b.v. 4 comp.n van 35 ruiters, in 1733 vermeerderd tot 40 ruiters, doch in 1762 teruggebracht tot 2 Comp.n van 53 ruiters per escadron.

Volgens de gedenkschriften van DE LUYNES, IX, 348, bepaalde een decreet van 10 Febr. 1749, dat de 168 bataljs. inf. slechts ieder een sterkte zouden hebben van 12 comp.n fuseliers van 40 en 1 comp. grenadiers, d.w.z. handgranaatwerpers, van 45 man. Al deze bataljs. werden weer verdeeld over 80 regim.n, van 4, 2 of 1 batalj.

Zoo was het in alle landen; overal liepen de denkbeelden, wat de indeeling en sterkte van de verschillende wapens betreft, sterk uiteen, telkens was de *organisatie* aan verandering onderhevig.

Wat het mindere kader betreft, het spreekt vanzelf, dat het aantal daarvan en de eischen aan dit kader te stellen in de opeenvolgende tijden evenzeer verschilden als de sterkte van de legeronderdeelen.

Om niet te uitvoerig te worden willen wij slechts enkele voorbeelden geven van de samenstelling van het kader van een comp. in ons land, uit het einde van de 17e eeuw, toen een comp. voetvolk gemeenlijk 3 „Esquadres”, de tegenwoordige escouades telde.

Bij ieder dezer onderdeelen was 1 korp. en 1 „lantpassade”, waarvan de korpl. het hoofd was en die de lijst van zijn „esquadre” aanhield. Bij de z.g. adelborsten was de oudste korpl., die den naam „capt. des armes” droeg, belast met het toezicht op de wapens van de Comp. Sergeanten telde de Comp. gewoonlijk 2, doch alleen bij de z.g. „Colonels Comp.” 3. Aan de tamboers was den zwaren eisch gesteld, dat zij verschillende „spraecken kunnen sprecken”, opdat zij voor onderhandelingen naar den vijand gezonden konden worden. Het trommelen werd hun geleerd door den regts. trommelslager.

De schrijver moest „een eerlijck welgestelt en beleefd persoon” zijn, die de monsterrol aanhield, terwijl de „barbier of chirurgijn”, die geen anderen dienst deed, „moet hem vooral voor den drank wachten”, daar hij anders onbekwaam was „de chirurgie aan gewonden te doen”; ons dunkt dit een nogal bescheiden eisch!

Een bijzondere afdeeling in de legers is steeds de „garde” geweest, die oorspronkelijk diende tot persoonlijke beveiliging van het opperhoofd en welke

reeds onder TRAJANUS (127—138 v. Chr.) gebruikt werd en toen de „equites singularis” heette.

In FRANKRIJK kende men de „Trabans” reeds sinds ongeveer 480 onder de Merovingische Koningen, doch die eerst sedert LODEWIJK XI in de 15e eeuw georganiseerd werden onder verschillende namen, als „Maison du Roi”, „Comp. écossaise de la Garde du Roi”, na de 17e eeuw als „Cent Suisses” terwijl NAPOLEON, als 1e consul een „Garde Consulaire” bezat, welke „Corps de Guides” werd tot zijn persoonlijke beveiliging in de oorlogen in Italië en Egypte en bestond uit inf. en cav., die na de verovering van Pruisen uitgebreid en tevens verdeeld werd in de Oude en de Jonge Garde. De sterkte van deze lijfwacht werd steeds opgevoerd, zoodat zij in 1813 zelfs 81.000 man telde. Na de Restauratie heet zij dan „Garde Royale”, die bij de Juli-Revolutie ontbonden werd, terwijl LOUIS PHILIPPE er geen Garde op na hield.

NAPOLEON III stelde haar in 1853 echter weder in tot het jaar 1870.

In ENGELAND waren de z.g. „Huscarles” belast met de bewaking van de Angelsaksische Vorsten van ongeveer 830 tot 1068. Deze werden „Guards” en ook „Wardens” genoemd, weer later „Household Troops”, d.w.z. behoorende tot de Hofhouding, doch ook „Royal Bodyguard of Yeomen of the Guard” (eigenlijk „wacht van eigen-erfden”!), door HENDRIK VII (1485—1509) ingesteld en welke daarna den wijdloopigen naam ontving van „King’s Bodyguard of the honourable Corps of Gentlemen at Arms”.

Trouwens in alle landen zorgden de Vorsten, de hoogere en ook de lagere aanvoerders voor hun persoonlijke veiligheid door het instellen van een lijfwacht, waarvan de oudste namen waren in DUITSCHLAND „Trabanten”, in ZWEDEN „Drabän”, in ons land „Tra”, of „Trouwanten”, terwijl ook onze Graven, Stadhouders en Vorsten hun garde hadden, waarvan de regimenten Grenadiers en Jagers de traditie hebben voortgezet.

Den naam *grenadiers* danken zij in het algemeen aan hun eigenlijke bestemming, nl. om met handgranaten den vijand te treffen. Vele afbeeldingen en beschrijvingen van deze troepen kan men vinden b.v. bij „LACROIX” in „XVIIme siècle. Institutions, usages et costumes”, in hoofdst. 7, over Frankrijk van HENDRIK IV tot en met LODEWIJK XIV. Op blz. 239 ziet men o.a. uit het jaar 1667, toen er per comp. vier grenadiers waren, dat zij aan de linkerzijde hun tasch met granaten droegen. In de rechterhand houdt een der grenadiers zijn granaat, in de linker een brandende lont.

In de platenatlas van MULLER is b.v. op nr. 2788 de ontmoeting bij WALCOURT, op 29 Aug. 1689 afgebeeld. Hierop ziet men aan de kant van een rivierviertje, verscholen achter struiken, drie mannen staan. Een hiervan werpt een handgranaat weg, een tweede houdt een voor het lichaam gedragen zak, gevuld met handgranaten, open, terwijl nr. 3 daaruit een granaat neemt.

Ten slotte vestigen wij de aandacht op M. RACINET, „*Le costume historique*” en C. VECELLIO „*Costumes anciens et modernes*” waarbij verschillende afbeeldingen, naar de „Resolutn. van den Raad v. State” en, als bladwijzer in deze materie, naar het Militair Woordenboek van DIBBETZ.

NIEUWE UITGAVEN

De strijd om de fjorden, Oorlogsdagboek en Gevechtsrapport. van Kolonel O. B. GETZ, Commandant van de Vde Brigade van het voormalige Noorsche Leger. Uitgave W. J. Thieme en Cie., Zutphen.

Het Mei-nummer 1940 van *De Militaire Spectator* bevatte in de reeks „*De geschiedenis van den oorlog*” een artikel over den strijd in Noorwegen. Enkele dagen na het verschijnen van dit nummer waren wij zelf in den strijd betrokken en sedertdien was de aandacht te zeer gericht op ons eigen lot en op de oorlogstooneelen van den dag om voor de voorbije gebeurtenissen in het hooge Noorden nog veel belangstelling te hebben. Buitendien drongen — behoudens omtrent den strijd bij *Narwik* — weinig bijzonderheden daarvan tot ons door.

Het boek van kolonel GETZ komt thans een tipje van den sluier voor ons oplichten. Het vormt geen afgerond verhaal, doch wordt gevormd door gedeelten uit het dagboek van de Noorsche V Infanterie-brigade, samengesteld uit een Dragonder-regiment, een bataljon infanterie, zoomede een „oefenbataljon” gevormd uit een „School voor officieren”, enkele vrijwilligers, recruten en landweer. Later werd nog een bataljon infanterie aan de brigade toegevoegd. Schr. heeft met deze publicatie, die 25 Juni 1940 in Noorwegen verscheen, willen voldoen aan een belofte, door hem in het laatste tot zijn brigade gerichte bevel met de volgende woorden afgelegd: „Over de eene maand van oorlog, waaraan wij hebben deelgenomen, zal een algemeen overzicht verschijnen, om zoodoende de buitengewone omstandigheden, waarin wij waren komen te verkeerren, schriftelijk vast te leggen . . .”

Buitengewoon waren de omstandigheden zeer zeker. Wij allen weten, wat er aan ons eigen leger, wat betreft getalsterkte, bewapening, geoefendheid en aanvoering, heeft ontbroken. Niettemin, het was een leger. Op de Noorsche gewapende macht kan men dit begrip nauwelijks toepassen. Hetzelfde geldt voor de verdedigingswerken. Ook daaraan ontbrak bij ons veel, zeer veel zelfs. In Noorwegen ontbrak vrijwel alles.

Het Noord-Trøndelag Infanterie regiment Nr. 13 (I.R. 13), waarvan Kolonel GETZ aanvankelijk commandant was, bestond — in verband met den eersten oefentijd van laatstelijk 96 dagen — in vreedstijd slechts uit instructie kader en gedurende een deel van het jaar uit een aantal recruten. Een toestand, die wij, zij het in iets beteren vorm, ook hebben gekend.

Bij het uitbreken van den oorlog, op 1 September 1939, kreeg het regiment opdracht een landweer-compagnie te mobiliseeren, ter bezetting van de kustversterking bij *Agdenes*. De landweermannen hadden gemiddeld 15 jaar geleden een recruten-school van 48 dagen doorloopen. Omtrent deze compagnie rapporteerde de R.C. op 6 September d.o.v.: „Geen der officieren heeft eenige oefening of ervaring in de moderne tactiek enz. en de manschappen zijn niet slechts ongeschikt voor hun taak, maar ze worden tevens, doordat ze tijdens de neutraliteitswacht langen tijd zonder oefening blijven, gedemoraliseerd, wanneer zij niet voortdurend bezig worden gehouden met nuttige oefeningen . . .” De R.C. vroeg derhalve een drietal beroepsinstructeurs bij de compagnie in te deelen. Deze waren echter blijkbaar niet beschikbaar, althans aan het voorstel werd geen gevolg gegeven.

Op 5 Januari 1940 volgde de mobilisatie van het I Bataljon, dat 15 Januari naar *Narwik* werd gezonden, terwijl nog zeer veel aan de organisatie ontbrak, waarin langzamerhand werd voorzien. Aan de geoefendheid bleef echter, tengevolge van een tekort aan beroepsinstructeurs en ongunstige oefenomstandigheden, veel mankeeren. De R.C. betreurde dit te meer, omdat de manschappen kwalitatief op een zeer hooge trap stonden en de beste instructeurs verdienden.

Het II Bataljon werd 5 April 1940 gemobiliseerd, teneinde het Ie af te lossen. Aan de uitrusting van dit bataljon ontbrak het volgende: Vrachtauto's, paarden, wagens, paardentuig, skisleden, ski-schoenen, kompassen (dit alles ontbrak ook bij het I Bataljon), ski's met stokken, seinmaterieel, tenten, tent-kachels, pioniergereedschap, camouflagekleding, kwartier-uitrusting, keukengereedschap, enz. en *munitie*. De totale munitie-voorraad van het regiment was berekend op ongeveer één oorlogsdag van één bataljon.

Met deze tekorten moest het bataljon, toen 9 April de overval plaats had en de algemeene mobilisatie werd bevolen, den oorlog beginnen. De verbinding met het Zuiden des lands was verbroken, zoodat aanvulling niet kon plaats hebben. De opstelling van een III Bataljon moest zich onder deze omstandigheden beperken tot de vorming van een „oefenbataljon”, zoodat het regiment slechts één bataljon (II-I.R. 13) te velde kon brengen. Met het 3 Dragonder-regiment, bestaande uit 1.100 man, w.o. 1 eskadron te paard en enkele

kleinere onderdeelen werd hieruit de V Brigade gevormd. Later werd nog een bataljon (I-I.R. 14) hieraan toegevoegd. Met de strijdvaardigheid van het Dragonderregiment was het niet veel beter gesteld dan bij de infanterie, zooals blijkt uit een schrijven, dat de Commandanten der drie Noorsche dragonder-regimenten op 9 December 1939 tot de Regeering richtten en waarin zij verklaarden het onverantwoordelijk te achten met de dragonder-regimenten in het veld te gaan, alvorens zij een paar maanden oefening in oorlogsverband zouden hebben genoten.

Gezien de geringe strijdvaardigheid zijner onderdeelen moest Kolonel GETZ wel voorloopig beslissende gevechten vermijden en zich beperken tot schermutselingen met de te *Drontheim* gelande Duitschers. Alleszins welkom was derhalve het bericht, dat op 15 April in den rug der brigade Engelsche en Fransche troepen onder Opperbevel van den Britschen Generaal CARTON DE WIART te Namsos waren geland. Uiteindelijk bestonden deze uit 3500 Engelschen en 4500 Franschen. Er zouden 9 batterijen en vechtwagens aan worden toegevoegd, doch deze zijn niet verschenen. Bij de daarop volgende hergroepering kwam de Noorsche brigade op de linkerflank der Geallieerden. Aangezien alle pogingen om met de Noorsche Regeering in contact te komen hadden gefaald, verzocht Kolonel GETZ aan de Geallieerden hem van munitie en de daarbij passende wapenen te voorzien. De Geallieerde munitie paste niet voor de Noorsche wapenen en was dus zonder meer onbruikbaar. Een op 24 April ingediend verlanglijstje bevatte 60 zware mitrailleurs, 2800 geweren, 300 lichte mitrailleurs ¹⁾ en 15 mijnwerpers. Voorts zouden nog 2000 man kunnen worden gemobiliseerd indien daarvoor, behalve wapenen, ook nog kleeding en uitrusting zouden worden ontvangen. Deze 2000 man waren echter volkomen ongeoeffend. Van al dit moois werd echter niets ontvangen. Ook pogingen om in Zweden materiaal te koopen, faalden.

Inmiddels rukten de Duitschers, gesteund door krachtige luchtbombardementen, naar het Noorden op en drukten zowel de Geallieerden als de Noren terug. Op 26 April had Kolonel GETZ een bespreking met den Franschen Bevelhebber, Generaal AUDET, over een gemeenschappelijk tegenoffensief, nadat de Noren van wapenen en munitie zouden zijn voorzien. Men wilde dit inzetten voor de Duitschers over artillerie en vechtwagens zouden kunnen beschikken.

Het was voor Kolonel GETZ en de zijnen een bittere teleurstelling toen hij — alvorens van een offensief iets had kunnen komen — op 2 Mei brieven ontving van de beide Geallieerde bevelhebbers, waarin deze mededeelden, dat het Geallieerde Opperbevel had besloten het expeditiekorps terug te trekken. De inscheping geschiedde in den nacht van 2/3 Mei.

Onder deze omstandigheden achtte Kolonel GETZ voortzetting van den strijd onmogelijk en verzocht 3 Mei om een wapenstilstand, welk verzoek er toe leidde, dat den volgenden dag de wapens werden neergelegd. De totale verliezen der brigade (met inbegrip van een spoorwegongeluk bij I-I.R. 14) werden op 10 Mei opgegeven als 32 gewonden, 37 dooden of vermisten en 13 gevangenen.

Het boek besluit met een aangrijpende redevoering van den Kolonel WETTRE, Commandant van het 3 Dragönder Regiment, bij het laatste appel van dit regiment op 10 Mei, beginnende met de woorden:

„Hoewel Noorwegen gemakkelijker te verdedigen is, dan wellicht elk ander land, wilde het Noorsche volk voor onze verdediging niet het offer brengen, dat voor de verzekering van de neutraliteit van het land noodzakelijk geweest zou zijn. Wij zien thans het resultaat van deze treurige houding.

Ons vaderland is veroverd land.

De Deutsche troepen hebben bewezen, dat zij in den loop van enkele dagen met geringe strijdkrachten en zeer onvolledige middelen — veel geringer dan ons ter beschikking zouden hebben gestaan — in staat waren, onze vliegvelden en kustbeveiliging in een toestand te brengen, waartegen zelfs Englands machtige vloot machteloos is.

Wij zullen duur moeten betalen, voor wat wij hier verzuimd hebben.”

Hoewel de vertaling uit militair oogpunt verre van feilloos is (jammer, dat de uitgevers blijkbaar hebben verzuimd hierbij mede een militair-deskundige te raadplegen) en het bijgevoegde kaartje wat al te schetsmatig is, verdient het boek zeker de lezing.

M. R. H. CALMEIJER.

„Cornelis Maartenszoon Tromp” zijn leven en bedrijf beschreven door A. HALLEMA.
Uitgave van *A. A. M. Stols Uitg. N. v.* Den Haag, Prijs ing. f 3.90, geb. f 4.90.

¹⁾ In de vertaling staat „machinegeweren”. Bedoeld zijn blijkbaar lichte mitrailleurs of wel automatische geweren.

UIT DE VAKPERS

DE NABEHANDELING VAN BESCHADIGINGEN VAN HET BEWEGINGSAPPARAAT BIJ VERWONDEN

Reeds meermalen is de aandacht gevestigd op de modernere behandeling van gewonden en verminkten, waarbij de bewegingstherapie in een geheel nieuw kleed gestoken was. Dr. HERZOG bekijkt dit vraagstuk nogeens in onderstaand tijdschrift waarbij vooral het leven- de en doode materiaal besproken wordt. Wij halen hier enkele zijner uitspraken aan.

Eerst spreekt hij over de artsen die hier leiding moeten geven, waarbij hij den eisch stelt, dat daarvoor artsen gekozen worden die zelf aan sport hebben gedaan, en zelfs in wedstrijdvorm, want alleen dan beschikt hij over de noodige ervaring wat de uitwerking der lichaams oefeningen betreft. Ja, hij zal zelf nog aan de verschillende lichaams oefeningen mee moeten kunnen doen. De theoretische kennis van de lichaams oefeningen die de meeste artsen verzuimen op te doen tijdens hun studietijd, omdat dit nu eenmaal geen verplicht examenvak is, moet hem bijgebracht worden. Hij moet naast zich hebben helpers, waarvoor HERZOG aan sportleeraren en wedstrijd sport uitoefenende soldaten de voorkeur geeft boven heilgymnasten en masseurs, die zich nogal eens in medische zaken willen mengen.

De patiënten moeten verdeeld worden in twee groepen, de eene groep die al vroeger aan sport deed, de tweede, die daar vreemd tegenover staat. Dat bij de eerste groep veel betere resultaten te verkrijgen zijn, omdat zij ook reeds weten, wat zij van de sport te verwachten hebben en dat bij de 2e groep nauwkeurig voor ongevallen moet worden gewaakt, spreekt vanzelf. Ook de leeftijd zal een scheiding vergen.

Naast gynastiekzalen, sportvelden en

zweminrichtingen, die alle zoo goed mogelijk ingericht moeten zijn, verlangt H. ook een waterreservoir van hoogstens 1,60 m diepte, verwarmbaar, zooals dat van Amerikaansche zijde is aangegeven als de „therapeutie pool”, hier bewegingsbad genoemd, en verder, als nieuwtje, de „Modderweg” door hem eenige weken te voor beschreven. Hier worden actieve en passieve gymnastiek, massage, warmtebehandeling en pharmacologische werking in de modder in één behandeling gecombineerd. Hij wenscht verder vele toestellen, ballen, enz.

Wat de methodiek betreft, daarbij wil hij drie groepen patiënten onderscheiden, nml. 1e de gewillige wilssterken, wien geen oefening te zwaar is en die ook met gymnastische oefeningen er komen zonder het spel noodig te hebben, 2e de gewilligen maar wilszwak bij wie vooral de spelen van het grootste belang zijn en 3e de onwilligen en overdrijvers bij wie het de grootste moeite kost, bewegingen te verkrijgen. Die moet men door list, door het opwekken van reflexen er toe brengen, wat het beste bij het spel gebeurt, aan welker bekoring zich niemand kan onttrekken.

Het doel van de nabehandeling is niet: het weder bereiken van de anatomische bewegingsomvang: want die wordt bij het beroep maar zelden gebruikt. Zoo bleek dat bij 125 verschillende beroepsbezigheden de linker bovenarm maar 10 × boven de horizontale werd geheven. Het doel moet zijn: de gebruikswaarde te herstellen. Door het gebruik zal dan het gewricht ook nog beter worden. De later te verrichten arbeid is van groot gewicht, niet elke arbeid verlangt een even volmaakt bewegingsapparaat.

Münchener Medizinische Wochenschrift, 1941. blz. 1199.

R.

INHOUD

	Blz.
Eeregalerij: Het stuk 8 staal bij St. Agatha	1
Adviezen en Inlichtingen	5
De voorgeschiedenis van den oorlog in Oost-Azië	6
Onze Krijgsgeschiedenis 10—14 Mei 1940	17
Het gebied om Leningrad, door RUDOLF MLAKEN	18
De bezetting van Denemarken, door Majoor I. G. MACHER	23
Aanvulling op de lijst van gesneuvelde of aan bekomen wonden overleden Officieren van Land en Zeemacht	25
Zoals het vroeger was, door FR. DE WITT HUBERTS	26
Nieuwe Uitgaven	32
Uit de vakpers	34

BAND 1941

Voor den jaargang 1941 worden weder **LINNEN BANDEN** beschikbaar gesteld.

Toezending volgt uitsluitend na ontvangst van f 1.63 per Postwissel of na overschrijving op Postrekening 44715 ten name van Moorman's Periodieke Pers N.V.

**GENIE-,
ARTILLERIE-,
EN
INTENDANCE - MATERIEEL**

ANNO 1882

**N.V. HOUTWARENFABRIEK
v/h D. BREMMER Jzn - WADDINXVEEN**

TEL. 14